

విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాలు
పాఠ్యప్రణాళిక 1 నుండి 10 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
ఆంధ్రప్రదేశ్, హైదరాబాద్

రూపాందించిన వారు

డా॥ పి. జయధీర్ రెడ్డి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యులు, జిల్లా విద్యాశిక్షణ సంస్థ-సమన్వయకర్త.
 శ్రీ కొల్లా దశవతిరావు, విశ్రాంత ఉపన్యాసకులు, అత్యున్నత విద్యా అధ్యయన సంస్థ.
 శ్రీమతి కె.ఆర్.టి. ఎల్. జ్యోతిర్మయి, ఉపన్యాసకులు, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. హైదరాబాద్.
 శ్రీ ఎ. లక్ష్మణరావు, స్కూల్ అసిస్టెంట్, కరీంనగర్.
 శ్రీ వి. శరత్బాబు, తెలుగు పండిత్, అంబర్పేట, హైదరాబాద్.
 శ్రీ యస్. రఘురామ్, ఉపాధ్యాయుడు, గ్రంథసిరి, గుంటూరు.
 శ్రీమతి వంగీపురం స్వర్ణలత, ఉపాధ్యాయిని, పాతపట్టినం, పశ్చిమ గోదావరి.
 శ్రీ బలగం రామ్మోహన్, ఉపాధ్యాయుడు, ముదోల్, ఆదిలాబాదు.
 శ్రీమతి పి. మాధవి, తెలుగు పండిత్, భారతీయ విద్యాభవన్, హైదరాబాదు.
 శ్రీమతి జి. సుబ్బలక్ష్మి, తెలుగు పండిత్, నెల్లూరు.
 శ్రీమతి జి. సరళాదేవి, ఉపాధ్యాయిని, గంగాపూర్, మహబూబ్ నగర్.

విషయనిపుణులు, ఎడిటింగ్

శ్రీ సువర్ణవినాయక్
 భాషా పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

శ్రీ వి. చిన వీరభద్రుడు
 అడిషనల్ డైరెక్టర్
 గిరిజన సంక్షేమ శాఖ, ఆం.ప్ర.
 హైదరాబాదు.

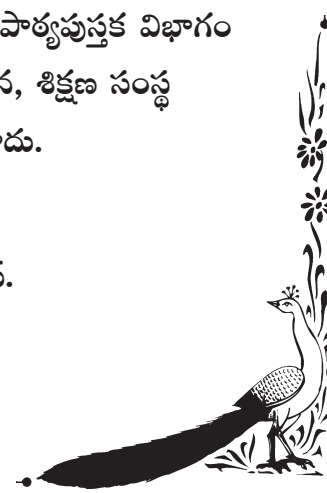
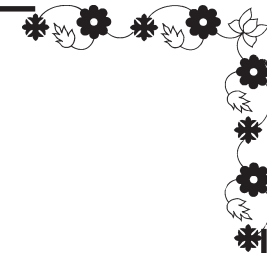
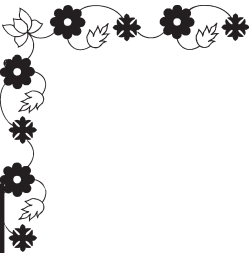
డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి
 ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

సలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్ రెడ్డి
 సంచాలకులు
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

ముఖ్యసలహాదారులు

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.
 కమీషనర్, పాఠశాల విద్య
 హైదరాబాదు
 ఆంధ్రప్రదేశ్

ముందుమాట

విద్య మనిషిని 'మనీషి'గా మార్చాలి. మనిషిలో ఉన్న మానవత్వపు విలువలను వెలికితీసి సమాజహితైషిగా, సంపూర్ణమైన వ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దాలి. విచక్షణతో సొంతంగా నిర్ణయాలు తీసుకునేలా హేతుబద్ధమైన పౌరునిగా తయారుచేయాలి. ఏది మంచి? ఏది చెడు? అనే విచక్షణతో అంతరాత్మ ప్రబోధం ప్రకారం ప్రవర్తించగలిగేలా చేయాలి. అయితే, విద్య నిర్వర్తించాల్సిన ఈ అత్యుత్తమ కర్తవ్యం నేడు చర్చనీయాంశంగా మారింది. ఏ నోట విన్నా విలువలు అడుగంటుతున్నాయని, విద్యాలక్ష్మాల సాధన ప్రశ్నార్థకమవుతున్నదనే విమర్శ వెల్లువెత్తుతున్నది. విద్య వ్యాపారాత్మకమై మానవ సంబంధాలను దెబ్బతీసేవిధంగా మారడం ఆందోళన కలిగించే అంశం. పరీక్షలే పరమావధిగా మార్కులు, ర్యాంకులే ప్రపంచంగా విద్య రూపాంతరం చెందడం అనేక అవాంఛనీయ పరిస్థితులకు దారితీస్తున్నది. ఈ సందర్భంలో విద్యలో రావల్సిన మార్పులు ఏమిటి? చేపట్టాల్సిన సంస్కరణలు ఏమిటి? పిల్లల నుండి మనం ఏం ఆశిస్తున్నాం? అనే కీలక ప్రశ్నలు ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. విద్య ఉపాధి కోసమని భావించినా అంతకంటే ప్రధానమైనది పిల్లలను విలువలు కలిగిన వ్యక్తులుగా తీర్చిదిద్దడం. ఇందుకోసం కింది ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరముంది.

- విలువలు అంటే ఏమిటి?
- విలువల ఎందుకు నశిస్తున్నాయి?
- విలువలు పెంపొందడానికి తోడ్పడే అంశాలు ఏమిటి?
- విలువలు పెంపొందించడానికి విద్యాపరంగా చేపట్టాల్సిన చర్యలు ఏమిటి?
- విలువలు ఎలా అభివృద్ధి చెందుతాయి?
- విలువలు పెంపొందాయని గుర్తించడం/ అంచనా వేయడం ఎలా?
- వీటిని పెంపొందించడంలో ఉపాధ్యాయుల బాధ్యతలు, పాఠశాలల పాత్ర ఏమిటి?

నేటి పరిస్థితులలో పాఠశాల విద్యను పూర్తిగా సంస్కరించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ఇందుకోసం పాఠశాల విద్యలో విలువల విద్యను ఒక ముఖ్యమైన విషయంగా ప్రవేశపెట్టాల్సిన అవసరం బలపడింది. గతంలో నుండి కూడా విలువల విద్య అనేది పాఠశాలల్లో అమలు జరుగుతున్నప్పటికీ ఇది నామమాత్రంగానే మిగిలింది. పరీక్షలు, మార్కులు, ర్యాంకుల ప్రపంచంలో విలువల విద్యను ముఖ్యమైన విషయంగా గుర్తించడం లేదు. వీటికి కేటాయించిన పీరియట్లకు పరీక్షలకు సిద్ధం చేయడానికే ఉపయోగించుకుంటున్నారు. పిల్లలకు కనీసం నీతి కథలు, గేయాలు, స్ఫూర్తిదాయకమైన వ్యక్తుల జీవితచరిత్రలుకానీ అందించకపోవడం వల్ల పిల్లల్లో విలువలతోపాటు సంస్కృతి, సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవభావం తగ్గే ప్రమాదం కూడా ఏర్పడింది. తోటివారితో తమ బాల్యాన్ని ఆటలు, పాటలు, చర్చలు, ముచ్చట్లతో ఆనందంగా గడిపే పిల్లలు ర్యాంకులు, పరీక్షల వల్ల తమతోటి వారిని పోటీదారులుగా చూసే దుస్థితి నెలకొన్నది. వీటిని అధిగమించడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం **విలువల విద్యను ఒక ముఖ్యమైన సబ్జెక్టుగా ప్రవేశపెట్టాలని నిర్ణయించింది.** ఇందుకోసం మన రాష్ట్రంలో **రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధి పత్రం-2011** ఆధారంగా **'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు'** అనే పేరుతో ఆధారపత్రాన్ని రాష్ట్ర విద్య పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ రూపొందించింది.

దీని ఆధారంగా **'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు'**ను గురించి 1వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పిల్లలకు బోధించుటకు పాఠ్య ప్రణాళికను (సిలబస్) రూపొందించారు. ఈ పాఠ్య ప్రణాళికలో విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాల ఆవశ్యకత, ప్రధాన విలువలు-కీలక భావనలు, విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు, సాధనా వ్యూహాలు, తరగతివారీగా పాఠ్యప్రణాళికలు వంటి విషయాలను పొందుపరిచారు.

తరగతివారీగా పొందుపరిచిన పాఠ్యప్రణాళికలో ప్రధాన విలువ, నేర్పాల్సిన విలువ, ప్రక్రియ, సూచిత పాఠ్యాంశాలను చేర్చారు. వీటి ఆధారంగా ఉపాధ్యాయులు తరగతివారీగా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను సాధించడానికి కృషి చేయవచ్చు. వీటి గురించి ప్రణాళికాబద్ధంగా కేటాయించిన పీరియట్లలో మరింత బాగా బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించడానికి సూచిత పాఠ్యాంశాలతో కూడిన ఉపాధ్యాయుల కరదీపికను కూడా రూపొందిస్తున్నారు. పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన ప్రధాన విలువలను పరిశీలిద్దాం.

ప్రధాన విలువలు:

1. స్వేచ్ఛ	7. ఆరోగ్య విలువలు	13. శ్రమ విలువ
2. సంతృప్తిగా జీవించడం	8. సంస్కృతీ సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	14. సేవా భావం
3. శీల నిర్మాణం	9. పర్యావరణ పరిరక్షణ	15. సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం
4. జీవన నైపుణ్యాలు	10. శాస్త్రీయ దృక్పథం	16. జాతీయ భావన, దేశభక్తి
5. బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	11. న్యాయం, సత్యం	17. లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం
6. పొదుపు చేయడం	12. శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస	18. ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ

పైన తెలిపిన ప్రధాన విలువల ఆధారంగా తరగతి వారీగా సాధించాల్సిన ఉపవిలువల వివరాలను పాఠ్యప్రణాళికలో చేర్చారు. అయితే పాఠశాల విద్య పూర్తయ్యేసరికి 'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు' సబ్జెక్టు ద్వారా పిల్లలు కింది సామర్థ్యాలను సాధించాలి. అవి

సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు:

1. మంచి - చెడు విచక్షణా జ్ఞానం, సత్రవర్తన	2. రాజ్యాంగ విలువలు, మానవహక్కులు, బాలల హక్కులు పాటించడం
3. సహనం దయ, తదానుభూతి మొదలగు వ్యక్తిగత విలువలు	4. జీవన నైపుణ్యాలు (భావ ప్రసార, సామాజిక, ఉద్యోగ నైపుణ్యాలు) ఆలోచనా నైపుణ్యాలు
5. ఉపాధ్యాయులు, సహాధ్యాయులు, పాఠశాల, సమాజం ప్రభుత్వ ఆస్తుల పట్ల సరైన వైఖరులు కలిగి ఉండడం.	

ఉపాధ్యాయుల బాధ్యతలు:

'ఉపాధ్యాయులు జాతినిర్మాణానికి మూలస్తంభాలలాంటివారు' అనే విషయం ద్వారా పిల్లల అభివృద్ధి గురించి ఉపాధ్యాయుల ప్రాధాన్యతను మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. విలువల గురించి ఉపాధ్యాయులకు ఒక సానుకూల దృక్పథం ఉండాలి. ఉపాధ్యాయులు తమ సాంప్రదాయ బోధనావిధానాల స్థానంలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా పాల్గొనేలా, ప్రశ్నించేలా, ఆలోచించేలా, జట్లలో నిర్ణయాలు తీసుకునేలా, తీసుకున్న నిర్ణయాలపై సమర్థించి మాట్లాడేలా తయారు చేయాలి. బోధించే సబ్జెక్టు ఏదైనప్పటికీ వాటిలో అంతర్గతంగా దాగివున్న విలువలను పిల్లలు గ్రహించేలా చర్చలు నిర్వహించాలి. పరిస్థితులను, సమస్యలను విశ్లేషించి నిర్ణయాలు తీసుకునేలా ఉపాధ్యాయులు ప్రోత్సహించాలి.

ఉపాధ్యాయులు ఆదర్శంగా ఉండాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు పిల్లలతో మంచి సంబంధాలు కలిగి ఉండడం, సమయపాలన, వ్యక్తిగత క్రమశిక్షణ పాటించడం, కలిసి పనిచేయడం, ఒకరినొకరు గౌరవించుకోవడం, మంచి ప్రవర్తనా వైఖరులు, సానుకూల దృక్పథాలు కలిగి ఆదర్శంగా జీవించడం మొదలగువాటి ద్వారా పిల్లలకు మార్గదర్శకులు కావాలి. పిల్లల్లో విలువలను బలవంతంగా రుద్దడం, పాటించమని ఒత్తిడి చేయడం వంటివి చేయకుండా పిల్లలు ఆ విలువల గురించి ఆలోచించేలా, చర్చించి నిర్ణయాలకు వచ్చేలా, నేర్చుకున్న విలువలను ఆచరించడానికి సన్నద్ధులయ్యేలా చేయాలి. ఉపాధ్యాయుడు స్వీయ అన్వేషణలతో విలువలపై దృష్టి కలిగి ఉండాలి. పిల్లల అనుభవాలను, సంఘటనలను చెప్పించడం, చర్చించడం ద్వారా విలువలు పిల్లలు తమంటతామే గ్రహించేలా వ్యూహాలను ఏర్పరుచుకొని అమలుచేయాలి.

విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాల మూల్యాంకనం:

పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిలో విలువలు, వైఖరులు, ఆసక్తులు, అభిరుచులు కూడా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలను వివిధ పాఠ్య విషయాలలో మూల్యాంకనం చేసినట్లే **విలువలవిద్య-జీవన నైపుణ్యాల** సాధన గురించి కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాల కింద నిర్దేశించిన సామర్థ్యాలలో ఒక్కొక్క సామర్థ్యానికి 10మార్కుల చొప్పున మొత్తం 50మార్కులు కేటాయించాలి. వీటికి రాత పరీక్ష ఉండదు. పరిశీలనలు, పోర్ట్‌ఫోలియోలు, అనెక్సోట్లు వంటి సాధనాల ద్వారా నిరంతరంగా సమగ్రంగా మూల్యాంకనం చేయాలి. పిల్లల ప్రగతిని ఎప్పటికప్పుడు అంచనా వేసి సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనంలో భాగంగా మార్కుల ఆధారంగా గ్రేడింగ్ ఇవ్వాలి ఉంటుంది. ప్రధానంగా పిల్లలు వీటిని అలవర్చుకోవడంలో గాని, అమలుపర్చడంలో గాని, ఆచరించడంలో గాని సంతృప్తికరంగా ఉందా? సాధారణంగా ఉందా? లేక నామమాత్రంగా ఉందా? అనే రీతిలో గుణాత్మకమైన వ్యాఖ్యల ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది.

పాఠశాలల పాఠ్ర - బాధ్యత:

పాఠశాలలు విలువలకు కేంద్రంగా ఉండాలి. ఇందుకోసం విలువలు పెంపొందించడానికి అనువైన కార్యక్రమాలు పాఠశాలలో అమలు జరగాలి. పాఠశాలలో విద్యా కార్యక్రమాలతోపాటు సామాజిక కార్యక్రమాలు, సేవాకార్యక్రమాలు నిర్వహించబడాలి. పాఠశాలలో జరిగే కార్యక్రమాలలో సమాజ సభ్యులు, సమాజంలో జరిగే కార్యక్రమాలలో పాఠశాల సభ్యులు భాగస్వాములు కావాలి. విద్యార్థుల ప్రగతిని పాఠశాలల్లో జరిగే సమావేశాల్లో చర్చించాలి.

ముగింపు:

విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు పాఠ్యప్రణాళిక ఉపాధ్యాయులకు దిశానిర్దేశం చేస్తుందని ఆశిస్తున్నాం. దీనిలో పేర్కొన్న సూచిత పాఠ్యాంశాలతోపాటు అదనంగా పాఠశాల గ్రంథాలయ పుస్తకాలు, మ్యాగజైన్లు, వార్తాపత్రికలు, దృశ్య శ్రవణ సామగ్రి వంటివాటిని ఉపయోగించుకోవాలి. ఉపాధ్యాయులు తాము ఆదర్శంగా ఉంటూ పాఠశాలలో పాఠ్యాంశాల ఆధారంగా పలు కార్యక్రమాలను అమలుపరచడం ద్వారా, ఈ పాఠ్యప్రణాళికలోని అంశాలన్నింటినీ సమర్థంగా అమలుచేసి ఆశించిన ఫలితాలను సాధించి విద్యార్థులను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దుతారని ఆశిస్తున్నాం.

సంశయములు నన్నావరించినపుడు, సంకటములు సంప్రాప్తమైనపుడు, నిరాశ నిరుత్సాహములు జనించినపుడు నేను భగవద్గీతను తెరచి చూస్తాను. అందులో ఏదో ఒక శ్లోకం నన్నూరడిస్తుంది. మీరు కనీవినీ యెరుగని అమూల్య జ్ఞాన భండారం భగవద్గీత.

- గాంధీజీ

తోటి జీవాలపై మనం కనీసం చూపవలసిన దయాభిమానాలను చూపలేకపోతే మిమ్మల్ని కరుణించమని, ఆశీర్వదించమని రోజూ మీరు చేసే దైవ ప్రార్థన దండగ

విషయ సూచిక

1. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - ఆవశ్యకత 7 - 9
2. ప్రధాన విలువలు - కీలక భావనలు 10 - 13
3. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల సాధన - వ్యూహాలు 14 - 16
4. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక 17 - 31

- 1వ తరగతి
- 2వ తరగతి
- 3వ తరగతి
- 4వ తరగతి
- 5వ తరగతి
- 6వ తరగతి
- 7వ తరగతి
- 8వ తరగతి
- 9వ తరగతి
- 10వ తరగతి

1. విలువల విద్య, జీవననైపుణ్యాలు - ఆవశ్యకత

మానవులు సంఘజీవులు అందుకే వారు తమకనుకూలంగానే సంక్లిష్ట సమాజాన్ని నిర్మించుకున్నారు. ఈ వ్యవస్థ నిర్వహణ విధానానికీ, కలిసికట్టుగా మనుగడ సాగించగలిగిన స్థితికీ కూడా అవగాహన, విశ్వసనీయతలు అవసరం. దీనికి సమిష్టితత్వం, పరస్పరాధారిత భావాలు కూడా అవసరం. కాబట్టి మానవ సమాజాలకు జనమెరిగిన ఆమోదయోగ్యమైన ప్రవర్తనా నియమావళి అవసరం. మనం కోరుకున్న విధంగా మనం ప్రవర్తించలేం. అయినప్పటికీ సమాజం మనుగడ సాగించాలనీ కోరుకుంటాం. ప్రతి సమాజానికీ దాని పరిస్థితులకూ అనుగుణమైన స్వీయ నైతిక నియమావళి ఉంటుంది. ఈ నైతిక నియమాల బహుళత్వానికి కూడా అంతర్దీనంగా కొన్ని ఆమోదిత ఉమ్మడి నియమాలు ఉంటాయి.

నీతి సూత్రాలు మన నడవడికి మార్గదర్శకంగా ఉండే నియమాలు కాబట్టి పిల్లలు కూడా వాటిని ఆకళింపు చేసుకోవడమే సమంజసం. నైతికాభివృద్ధి అంటే కొన్ని నిబంధనల సముదాయాన్ని అనుసరించడమో లేక ఎవరో ఏర్పరచిన ఆదర్శనమూనాల ప్రకారం నడచుకోవడమో కాదు. నైతికాభివృద్ధి అంటే ప్రతి సందర్భంలోనూ సరైన కారణాన్ని తెలుసుకోగలగడం, దాని ప్రకారం నడుచుకోగల సామర్థ్యం కలిగి ఉండడం. నైతిక చైతన్య అభివృద్ధిలో తాను తీసుకోబోయే నిర్ణయం (ఎంపిక)తో తాను హాయిగా ఉండగలిగే సామర్థ్యం, అలా ఎంపిక చేసుకోవడంలో తనకు తాను ప్రశాంతంగా ఉండగలిగే సామర్థ్యమూ ఉంటాయి. 'అది నాకలాగే చెప్పారు' కాబట్టి నేను చేస్తున్నాను అనే భావనకు ఇది విరుద్ధం. అందుచేత ఒక వ్యక్తి తనకుతాను శాంతి సౌఖ్యాలతో ఉండటమే నైతికాభివృద్ధి సారాంశం. వ్యక్తులు ఒక పని ఖచ్చితంగా చేయకపోతే ఏదో విధంగా శిక్షకు గురవుతామనో, నిందకు గురవుతామనో, నిరాదరణకు గురవుతామనో కాక తాము హేతుబద్ధమని ఎంచుకున్న మార్గంలో నడుచుకుంటారు. అంటే దీనినర్థం వారిని ప్రతి సందర్భంలోనూ నడిపించే ఒక నిర్ణయం తీసుకునేలా చేసే ఒక ఆంతరంగిక నియమావళిని వారు కలిగి ఉంటారు. ఆ ఎంపిక ఆత్మీయులైన వారు సూచించే దానితో ఏకీభవించవచ్చు, విభేదించవచ్చు.

ఈనాడు అన్ని సమాజాలలోనూ ప్రతి జీవితరంగంలోనూ అశాంతి నెలకొని ఉంది. అన్ని సమాజాల ప్రజా జీవితాలలోనూ నైతిక విలువల పతనాన్ని, పెరిగిపోతున్న ఒత్తిడిని మనం స్పష్టంగా చూడగలుగుతున్నాం, గుర్తించగలుగుతున్నాం. దీనికి సమాజంలోని ప్రజలలో చైతన్యపూరితమైన నైతికాభివృద్ధి లోపించడం అనేది కొంతవరకు కారణం కావచ్చు. ఈ మార్పులు ఒక రోజులోనో లేక ఒక సంవత్సరంలోనో వచ్చినవి కావు. మన జీవితాలలో సంయమనం, సమతుల్యత క్రమంగా క్షీణించడమే దీనికి కారణం. వాటి స్థానంలో వినిమయవాదం, దురాశ, దోపిడి చోటుచేసుకున్నాయి. వాటి నికర ఫలితమే సమాజంలోని అభద్రతాభావం, అపనమ్మకం, విచ్ఛిన్నమైన కుటుంబవ్యవస్థ, ఉత్పత్తులను అమ్ముకోడానికి పాకులాడే మార్కెట్, వ్యాపారమయమైన విద్యావ్యవస్థ, ప్రజా ప్రసారమాధ్యమాలు దీన్ని తీవ్రతరం చేస్తున్నాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని పరిస్థితి పైన చెప్పిన వాటికేమీ భిన్నంగా లేదు. దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాల పరిస్థితి కూడా ఇలాగే ఉంది. స్థానిక విభేదాలు, అసమానతలతో పాటు మనకు ప్రాంతీయ, ఆర్థిక అసమానతలు, పెరుగుతున్న ఆనారోగ్యకరమైన పోటీ, జీవితంలో ప్రతి అంశమూ వ్యాపారమయం కావడం కూడా ఉన్నాయి. ఇవి మహిళలపై అత్యాచారాలు, గర్భస్థస్త్రీశిశు హత్యలు, మానవహక్కుల ఉల్లంఘన వంటి పరిస్థితులకు దారి తీస్తున్నాయి. దీనినంతటికీ మూలకారణం ప్రజలలో విలువలు, మానవ సంబంధాలు క్షీణించడం, సమాజంలో అశాంతి వ్యాపించడం, స్వార్థచింతన చోటుచేసుకోవడం.

ఈ విలువల ఆవశ్యకత గురించి బాలలతో సంభాషించడానికి, వాటివల్ల వారి జీవితాలలో ఎదురయ్యే దుష్ఫలితాల గురించి చర్చించడానికి, వీలుగా పాఠశాలలో నైతిక విలువల అభివృద్ధి ఒక భాగం కావాలి. నీతి, విలువలను పాటించడాన్ని గురించి వారి సొంత జీవితాలు, ఇష్టాయిష్టాల గురించి విశ్లేషించడం ద్వారా ఈ సంభాషణ జరగాలి. పిల్లల విషయంలో ఉపయోగించే వ్యూహాలు, చేపట్టే కార్యక్రమాలు వ్యష్టి సమిష్టిల మధ్య; వినిమయతత్వం పరిమితతత్వం మధ్య; హింసకీ శాంతియుత పోరాటానికీ మధ్య; తీవ్ర వాదోపవాదాలకూ ఓర్పుతో చర్చించడానికీ మధ్య; సంకుచితత్వానికీ బహుళ ఉదారవాదభావాలకు మధ్య; క్లిష్ట సంధిదశను వారు ఎదుర్కొనేందుకు సహాయ పడేలా జాగరూకత వహించడం చాలా ముఖ్యం. నైతిక విలువల అభివృద్ధి విషయంలో పాఠశాల, సామాజిక పరిసరాలలోనూ తరగతి గదిలోనూ ఏమి చేయగలం? పిల్లలలో ఏ విలువలను అభివృద్ధి చేయాలి? సాటి మానవుల హక్కులను గౌరవించడానికీ సహనంగానే అయినప్పటికీ దృఢంగా ఉండేలా మనం పిల్లల్ని చైతన్యవంతం చేయడం ఎలా? అనే ప్రశ్నలు నిరంతరం వేసుకోవాలి.

ప్రతి కుటుంబమూ పిల్లలతో వ్యవహరించేటప్పుడు వారిలో కొన్ని అలవాట్లు నాటుకునేలా చేస్తుంది. ఈ అలవాట్లను పలువిధాలుగా నేర్పుతారు. పైగా పిల్లలందరిలోనూ ఆ అలవాట్లు ఒకేలా ఉండవు. భారత రాజ్యాంగం ఆదేశించిన లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా ఉండకపోవచ్చు. ఒక సమాజం కలిగి ఉన్న నైతిక నియమాలను ఇతర సమాజాలు తప్పనిసరిగా గౌరవించకపోవచ్చు. మానవులందరూ ఒకేరకమైనవారు, సమానులు అనే భావం, సమ్మతం పిల్లల్లో కలగకపోవచ్చు. ఈ పరిస్థితుల్లో సమాజం ఉనికికి, జాతి ఎదుగుదలకు, అందరికీ ఆమోదయోగ్యంగా ఉండే నైతికసూత్రాలు విలువల అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఈ నియమాలు, విలువలకు అనుగుణంగా నడుచుకునే ప్రజలు సమాజానికి కూడా అవసరం. అదికూడా ముందే చెప్పినట్టుగా వారి స్వబుద్ధితో స్వేచ్ఛగా చేస్తే మేలు.

పిల్లలను సిద్ధం చేయడంలో పాఠశాల పాత్ర కీలకమైనది. భిన్న నేపథ్యాలతో భిన్న నైతిక నియమావళులు, విలువలతో పిల్లలు పాఠశాలలకు వస్తారు. సహేతుక చర్యల ద్వారా ఉమ్మడి/ బహుళ అవగాహనతో దగ్గర చేయడం, విలువలను కలిగి ఉండటం, వివేకం, సూక్ష్మబుద్ధులతో తమ ప్రవర్తనలను తాము తీర్చి దిద్దుకోవడం అనేవి పిల్లల పరిపూర్ణాభివృద్ధిలో విడదీయలేని భాగాలు. న్యాయం, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అనే వాటిని అతి ముఖ్యమైన నైతిక నియమాలు, విలువలుగా రాజ్యాంగం ఉద్ఘాటించింది. వీటిలో బహుళత్వం, ఇతరుల పట్ల గౌరవం, ఆత్మగౌరవం, ఆత్మవిశ్వాసం, సామాజిక బాధ్యత, ప్రేమ, శ్రద్ధ, దయ, విమర్శనాత్మక, సృజనాత్మక ఆలోచనా విలువలు, సౌందర్యాత్మక విలువలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ఒక వ్యక్తిని నీతివంతుడైన, స్వేచ్ఛాయుతుడైన, బాధ్యతాయుతుడైన సమాజ పౌరునిగా లేదా దేశ పౌరునిగా తీర్చిదిద్దడానికి సమానత్వభావం, దయ, విమర్శనాత్మక ఆలోచనా విధానం తప్పనిసరిగా అవసరం. ఇవన్నీ కలిసి వ్యక్తిని ఆచరణలో సహేతుకంగా ఎంపికలు చేసుకునే సమర్థునిగా తయారు చేస్తాయి.

ఈ దృక్పథంలో పాఠశాల విద్యను మనం పరిశీలించినపుడు పాఠశాల పాత్ర స్పష్టమవుతుంది. జ్ఞానం, విలువలు, మానవ హక్కుల కోసమే విద్య, కాబట్టి పాఠశాల స్థాయిలో అభివృద్ధిని, నైతికసూత్రాలు, విలువల ఉపయోగాన్ని ఇతర హక్కులతోపాటు మొత్తంగా మానవహక్కులపట్ల గౌరవాన్ని ఏకీకృతం చేసే విధంగా పాఠ్యప్రణాళికను, ఉపాధ్యాయ విద్యా కార్యక్రమాలలో మార్పులనూ చేయవలసిన అవసరం ఉంది. వీటిని శాసనాలుగా అలంకారాలుగా కాక వీటి భావాన్ని గ్రహించి వాటిని ఆచరించేలా నమ్మకాన్ని అభివృద్ధి చేసే తక్షణావసరంగా చేర్చవలసి ఉంది. వీటి అమలు ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా విద్యా వ్యవస్థలో అంతర్భాగంగా ఉండాలి.

జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం-2005 శాంతి విద్యను, జీవననైపుణ్యాల విద్యను, విలువల విద్యను విషయబోధనలో అంతర్భాగం చేయాలని సూచించింది. దానిననుసరించి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళికా పరిధి పత్రం (ఎ.పి.ఎస్.సి.యఫ్) 2011ను సిద్ధం చేసింది. దీని ఆధారంగా ప్రతి విషయానికి ఒక ఆధార పత్రాన్ని రూపొందించారు. ఇదేవిధంగా విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలను గురించి కూడా ఆధారపత్రాన్ని (Position paper) రూపొందించారు.

ఈ ఆధారపత్రం మానవతా విలువలు, రాజ్యాంగపు విలువలు, వైయక్తిక విలువలు, సామాజిక విలువలు, ఆధ్యాత్మిక విలువలు, సాంస్కృతికవిలువలు, జాతీయ విలువలు, నైతిక విలువలు మొదలగు విలువలతోపాటు జీవన నైపుణ్యాలను కూడా జోడించి పాఠశాల విద్యార్థుల కోసం విలువల విద్య గురించి మార్గదర్శనం చేసింది. తదనుగుణంగా ఒకటి నుండి పది తరగతుల కోసం రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాల గురించి పాఠ్యప్రణాళికను సిద్ధం చేసింది. ఇందుకోసం పాఠశాల స్థాయి పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు పొందాల్సిన ప్రధానమైన విలువలను గుర్తించారు. ఒక్కొక్క ప్రధాన విలువకు సంబంధించిన ఇతర విలువలను కూడా ఎంపిక చేశారు. వీటిని తరగతుల వారీగా పిల్లల్లో పెంపొందించడానికి పాఠాలను రూపొందిస్తున్నారు.

ప్రతి తరగతిలోనూ సాధించవలసిన విలువలను, ఆ అంశాలను బోధించేందుకు తగిన ప్రక్రియలను, తత్సంబంధిత సూచిత పాఠ్యాంశాలను పాఠ్య ప్రణాళికలో వివరించారు.

విలువలవిద్యలో విద్యా ప్రమాణాలు:

1. మంచి - చెడు విచక్షణా జ్ఞానం, సత్యవర్తన
2. రాజ్యాంగ విలువలు, మానవహక్కులు, బాలల హక్కులు పాటించడం
3. సహనం దయ, తదానుభూతి మొదలగు వ్యక్తిగత విలువలు
4. జీవన నైపుణ్యాలు (భావ ప్రసార, సామాజిక, ఉద్యోగ నైపుణ్యాలు) ఆలోచనా నైపుణ్యాలు
5. ఉపాధ్యాయులు, సహాధ్యాయులు, పాఠశాల, సమాజం ప్రభుత్వ ఆస్తుల పట్ల సరైన వైఖరులు కలిగి ఉండడం.

ఈ విద్యా ప్రమాణాల సాధనకై కొన్ని ప్రధాన విలువలను నిర్దేశించారు. ఈ ప్రధాన విలువలను బోధించడానికి సమీకృత పద్ధతి, ప్రత్యక్ష పద్ధతి, భాగస్వామ్య పద్ధతులను అనుసరించాలని సూచించడమైనది.

పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన ప్రధాన విలువలు:

1. స్వేచ్ఛ
2. సంతృప్తిగా జీవించడం
3. శీల నిర్మాణం
4. జీవన నైపుణ్యాలు
5. బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ
6. పొదుపు చేయడం
7. ఆరోగ్య విలువలు
8. సంస్కృతీ సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం
9. పర్యావరణ పరిరక్షణ
10. శాస్త్రీయ దృక్పథం
11. న్యాయం, సత్యం
12. శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస

13. శ్రమ విలువ
14. సేవా భావం
15. సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీల పట్ల గౌరవం
16. జాతీయ భావన, దేశభక్తి
17. లౌకికతత్వం-మత సామరస్యం
18. ప్రజాస్వామ్య విలువల పట్ల గౌరవం - ఆచరణ

స్వేచ్ఛ - స్వతంత్ర్యాలు

ఎక్కడ మనసు నిర్భయంగా వుంటుందో
 ఎక్కడ మనుషులు తలెత్తి తిరుగుతారో
 ఎక్కడ జ్ఞానం విరివిగా వెలుస్తుందో
 సంసారపు గోడల మధ్య ఎక్కడ భాగాలకింద ప్రపంచం విడిపోలేదో
 ఎక్కడ సత్యాంతరాళంలోంచి పలుకులు బయలు వెడలతాయో,
 ఎక్కడ అలసట నెరగని శ్రమ తన బాహువుల్ని పరిపూర్ణతవైపు జూస్తుందో ఎక్కడ నిర్ణీతమైన ఆచారపుటెడారిలో
 స్వేచ్ఛమైన బుద్ధి ప్రవాహం ఇంకిపోకుండా వుంటుందో,
 ఎక్కడ మనసు నిరంతరం వికసించే భావాలలోకీ, కార్యాలలోకీ నీచే నడవబడుతుందో,
 ఆ స్వేచ్ఛా స్వర్గానికి, తండ్రీ, నా దేశాన్ని మేల్కొలుపు.

- గీతాంజలి-35, రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ కవితకు చలం అనువాదం

2. ప్రధాన విలువలు - కీలక భావనలు

ప్రాథమిక తరగతులు - విలువలు

1. ప్రధాన విలువ : స్వేచ్ఛ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం
2వ	మన చుట్టూ ఉన్న జీవులు స్వేచ్ఛ కలిగి ఉన్నాయని గుర్తించడం
3వ	ఒకరి స్వేచ్ఛ ఇతరులకు అటంకం కలిగించకుండా ఉండడం
4వ	ఇంట్లో, పాఠశాలలో స్వేచ్ఛ మరియు బాధ్యత
5వ	స్వేచ్ఛ వలన ఆనందం
6వ	స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడంపై అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛ పట్ల అవగాహన పొందడం
8వ	స్వాతంత్ర్యం యొక్క విలువను, ఆవశ్యకతను గుర్తించడం
9వ	స్వేచ్ఛ - అవరోధాలు, భయం
10వ	స్వేచ్ఛను పెంపొందించడం - మన బాధ్యత

2. ప్రధాన విలువ : సంతృప్తిగా జీవించడం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ఆట పాటల్లో ఆనందం పొందడం
2వ	అత్యాశ లేకుండా సంతోషంగా జీవించడం
3వ	స్వేచ్ఛ వల్ల సంతోషం కలుగుతుందని చెప్పడం
4వ	ఉన్నదాంతో తృప్తి చెందడం
5వ	మంచి నడవడిక వల్ల సంతృప్తి పొందడం, అపరిమిత వాంఛలు
6వ	ఇవ్వడంలో తృప్తి ఉందని తెలుసుకోవడం
7వ	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు తృప్తిని పొందగలమని తెలుసుకోవడం
8వ	అత్యాశ, దురాశ, లోభత్వం వినాశనానికి హేతువని గ్రహించడం
9వ	కోరికలే దుఃఖానికి మూలం అని తెలుసుకోవడం
10వ	ఇతరుల నుండి ఆశించడం, అశాంతిని, అసంతృప్తిని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం

3. ప్రధాన విలువ : శీల నిర్మాణం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	సత్యమునే పలకడం
2వ	స్నేహం విలువ గుర్తించడం
3వ	కృతజ్ఞతా భావం కలిగి ఉండడం
4వ	నిజాయితీ కలిగి ఉండడం
5వ	త్యాగం భావనను కలిగి ఉండడం
6వ	నిరాడంబరతా గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం, సత్యం పలకడం
7వ	సహన గుణాన్ని అలవర్చుకోవడం, కృతజ్ఞతా భావాన్ని కలిగి ఉండడం
8వ	క్షమాగుణాన్ని కలిగి ఉండడం, నిజాయితీని కలిగి ఉండడం
9వ	ధైర్య సాహసాలను ప్రదర్శించడం, స్నేహభావం కలిగి ఉండడం
10వ	ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలిగి ఉండడం, మానవత్వాన్ని ప్రదర్శించడం

4. ప్రధాన విలువ : జీవన నైపుణ్యాలు

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	కలిసి ఉండడం వల్ల ఆనందం కలుగుతుందని గ్రహించడం
2వ	పంచుకోవడంలో ఆనందాన్ని గుర్తించడం
3వ	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం
4వ	ఇతరుల గొప్పదనాన్ని అభినందించడం
5వ	మాట్లాడటం ఒక కళ, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం, లక్ష్యాన్ని కలిగి ఉండడం
6వ	మానవ సంబంధాలు - జీవించడం ఒక కళ
7వ	మానవ సంబంధ మూలాలు - మంచి అనుకూల వైఖరులు కలిగి ఉండడం
8వ	ఆలోచనా నైపుణ్యాలను పెంచుకోవడం
9వ	స్వీయ అవగాహన, మన శక్తి స్వామర్థాలను గుర్తించడం, లక్ష్యం కలిగి ఉండడం
10వ	భావోద్వేగ నైపుణ్యాలు - ఒత్తిడిని అధిగమించడం, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం

5. ప్రధాన విలువ : బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	తమ పనిని తామే చేసుకోవడం
2వ	ఇంటి పరిశుభ్రత
3వ	ఇంటిపనుల్లో సహాయపడడం, మనవనులు మనమే చేసుకోవడం
4వ	పరిసరాల పరిశుభ్రతలో బాధ్యతను తెలుసుకోవడం
5వ	పెద్దలపట్ల గౌరవ భావం కలిగించడం, సేవ చేయడం
6వ	ప్రకృతి వనరుల పరిరక్షణ మన బాధ్యత
7వ	సామాజిక అభివృద్ధిలో పౌరులుగా బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - పాటించడం
8వ	ప్రకృతి వైపరీత్యాలు వాటిల్లినపుడు ప్రతిస్పందించడం - లక్ష్యం కలిగి విజయాలకు అపజయాలకు బాధ్యత వహించడం
9వ	సామాజిక ఆస్తుల పరిరక్షణలో బాధ్యత వహించడం
10వ	దేశ వారసత్వ సంపదను కాపాడుకోవడం

6. ప్రధాన విలువ : పొదుపు చేయడం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	పొదుపు ఎందుకో తెలుసుకోవడం
2వ	వస్తువులను పొదుపుగా వాడుకోవడం
3వ	నీటిని పొదుపుగా వాడడం
4వ	ఆహార పదార్థాలను వృధా చేయకుండా ఉండడం
5వ	విద్యుత్ పొదుపుపై అవగాహన కలిగించడం
6వ	సమయం విలువైనదని గుర్తించడం, సమయపాలన పాటించడం
7వ	రేపటి కోసం పొదుపు చేయడంపై అవగాహన పొందడం, నిరాడంబరత
8వ	ఇంధనవనరుల పొదుపుపై అవగాహన పొందడం
9వ	పొదుపుగా మాట్లాడడం, వ్యర్థమైన మాటలు మాట్లాడకుండా ఉండడం
10వ	ఆడంబరాలకు, వస్తు వ్యామోహానికి దూరంగా ఉండడం

7. ప్రధాన విలువ : ఆరోగ్య విలువలు

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	మంచి ఆరోగ్యపు అలవాట్లను కలిగించడం
2వ	దంతాల పరిశుభ్రత గురించి తెలుసుకోవడం
3వ	కలసిమెలసి ఆటలు ఆడడం, పాటలు పాడడం, స్నేహంగా ఉండడం
4వ	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత (గోళ్లు కత్తిరించుకోవడం, సబ్బుతో చేతులు కడగడం, పరిశుభ్రతపై అవగాహన)
5వ	అపరిశుభ్ర పరిసరాలు-పర్యవసానాల గురించి అవగాహన పొందడం
6వ	ఆరోగ్యంగా ఉండడానికి అవసరమైన నైపుణ్యాలు తెలుసుకోవడం
7వ	మంచి ఆరోగ్యానికి వ్యాయామం, ఆటలు దోహదపడతాయని తెలుసుకోవడం
8వ	పోషకాహార విలువలు కలిగిన ఆహారం, పరిశుభ్రమైన నీరు తీసుకోవడం ఆరోగ్యానికి అవసరమని గుర్తించడం
9వ	ఆహార పదార్థాలలో పోషక విలువలను కాపాడుకోవడం
10వ	ప్రాథమిక వైద్యంపై అవగాహన కలిగించడం

8. ప్రధాన విలువ : సంస్కృతీ సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించి తెలుసుకోవడం
2వ	వివిధ వేషధారణల గురించి తెలుసుకోవడం
3వ	పెద్దలను గౌరవించడం, సేవ చేయడం
4వ	మాతృ దేవోభవ, పితృ దేవోభవ
5వ	ఆచార్య దేవోభవ
6వ	అతిథి దేవోభవ
7వ	ప్రకృతి పట్ల ఆరాధనాభావం పెంచుకోవడం-భారతీయ ప్రాచీన శాస్త్ర విజ్ఞానం
8వ	ఆచారాలు, వాటి శాస్త్రీయతను అవగాహన చేసుకోవడం
9వ	భారతీయ కుటుంబ విలువలను గౌరవించడం
10వ	వసుధైక కుటుంబ భావనలు కలిగి ఉండడం

9. ప్రధాన విలువ : పర్యావరణ పరిరక్షణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	మొక్కల పరిరక్షణ అవసరాన్ని గుర్తించడం
2వ	చెట్ల ఉపయోగాలను తెలుసుకోవడం, తగినవిధంగా ప్రవర్తించడం
3వ	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను తెలుసుకోవడం - వినియోగించడం
4వ	పెరటితోట, బడితోట పెంపకంపై ఆసక్తి కలిగిఉండడం - పెంచడం, ప్రతి విద్యార్థి ఒక మొక్కను నాటడం, పెంచడంపై బాధ్యత వహించడం
5వ	ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని తగ్గించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం, ఉపయోగించకపోవడం
6వ	నీటిని పొదుపుగా వాడడం, బడితోట బాధ్యత వహించడం
7వ	కాలుష్య నివారణను గురించి అవగాహన పొందడం
8వ	వృక్ష, జంతుజాల పరిరక్షణకై బాధ్యత వహించాలి.
9వ	సాంకేతిక విప్లవం వల్ల పర్యావరణానికి కలుగుతున్న హానిని గుర్తించడం
10వ	జీవవైవిధ్య సమతుల్యతను కాపాడడం

10. ప్రధాన విలువ : శాస్త్రీయ దృక్పథం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ప్రయత్నించడం ద్వారా ప్రగతి సాధించగలమని తెలుసుకోవడం
2వ	క్రమపద్ధతిలో ఆలోచించడం యొక్క ఆవశ్యకతను తెలుసుకోవడం
3వ	నిజాయితీగా అంగీకరించడం
4వ	మాటకు, చేతకు సంబంధం కలిగిఉండాలని తెలుసుకోవడం
5వ	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం కలిగిఉండడం, సాంఘిక దురాచారాలపై చర్చ-అవగాహన
6వ	దేనిని గుడ్డిగా నమ్మరాదని తెలుసుకోవడం, మూఢనమ్మకాలపై విశ్లేషణ, చర్చ
7వ	మార్పును అంగీకరించడం - శాస్త్రీయ పద్ధతి
8వ	కార్య కారణ సంబంధాలను తెలుసుకోవడం
9వ	జీవ వైవిధ్యంపట్ల స్పృహ కలిగిఉండడం
10వ	విజ్ఞాన శాస్త్రానికి సామాజిక బాధ్యత ఉంటుందని గుర్తించడం

11. ప్రధాన విలువ : న్యాయం, సత్యం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	తోటి వారిని సమానంగా చూడడం
2వ	అందరికీ ఒకే న్యాయం అని గుర్తించడం
3వ	అన్యాయాన్ని గుర్తించడం, ప్రశ్నించడం
4వ	సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా సమాన అవకాశాలు పొందడం
5వ	న్యాయబద్ధంగా ప్రవర్తించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం, సత్యం
6వ	హక్కులను, బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం, కాపాడుకోవడం
7వ	సమాన న్యాయం పొందడం, చట్ట ప్రకారం ప్రశ్నించడం
8వ	తాము జీవిస్తూ ఇతరులు జీవించేలా చూడడం, సత్యం
9వ	న్యాయం, సత్యం, అహింస
10వ	చట్టాల గురించి కనీస పరిజ్ఞానం కలిగిఉండడం

12. ప్రధాన విలువ : శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ఇతరులకు బాధ కలిగించకుండా ఉండడం, ప్రేమ కలిగిఉండడం
2వ	భూతదయ కలిగిఉండడం - పక్షులు, జంతువులు, వృక్షాలను సంరక్షించడం
3వ	ప్రకృతిలోని జీవజాలానికి బాధ కలిగించకుండా ఉండడం
4వ	ఇతరులపట్ల దయ, కరుణ కలిగిఉండడం, కలిసిమెలిసి ఉండడం
5వ	ఇతరులకు మేలు చేసే పనులు శాంతిని కలిగిస్తాయని అవగాహన చేసుకోవడం
6వ	అహింస పరమ ధర్మమని తెలుసుకోవడం
7వ	ఇరుగుపొరుగు వారితో ప్రేమగా వ్యవహరించడం
8వ	ప్రకృతిని ఆస్వాదించడం, అభినందించడం, నాశనం చేయకుండా చూడడం
9వ	హింసాత్మక ప్రవృత్తి నష్టాన్ని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం
10వ	శాంతి, దయ, కరుణ వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలుసుకోవడం

ఉన్నత తరగతులకు అదనంగా చేర్చిన విలువలు

1. ప్రధాన విలువ : శ్రమ విలువ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తించడం, శ్రమ చేయడం, అందులో ఆనందాన్ని పొందడం
7వ	రైతుల శ్రమను గుర్తించడం
8వ	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తించడం, కష్టించి పనిచేయడం
9వ	ఏ పని చేసే వారైనా గొప్ప వారేనని గ్రహించడం
10వ	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని గుర్తించడం

2. ప్రధాన విలువ : సేవా భావం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	వికలాంగులకు, వృద్ధులకు సహాయపడడం
7వ	గాంధీగారి సేవాధర్మంపై విశ్లేషణ - అవగాహన
8వ	సమాజ సేవ - అభినందించడం
9వ	వివిధ రకాల సేవలను గుర్తించడం
10వ	మహనీయుల సేవలు - దేశాభివృద్ధి

3. ప్రధాన విలువ : సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	అందరి పట్ల సోదర భావం, సమానత్వ భావనను కలిగి ఉండడం
7వ	సహానుభూతితో వ్యవహరించడం, అసమానతలు తొలగించడం
8వ	వివక్షత ఉండకూడదని గ్రహించడం - ప్రస్తుత పరిస్థితుల విశ్లేషణ
9వ	స్త్రీ విద్య - స్త్రీ స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యం, సమాన హక్కు, మన సంస్కృతి - స్త్రీలపట్ల గౌరవం
10వ	స్త్రీ - సేవ, త్యాగం - సజీవ ప్రతిరూపం స్త్రీ

4. ప్రధాన విలువ : జాతీయ భావన - దేశభక్తి

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలను కలిగి ఉండడం
7వ	దేశ భక్తుల జీవిత గాధల నుండి స్ఫూర్తిని పొందడం
8వ	దేశ సంస్కృతి, గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం
9వ	దేశం పట్ల తమ కర్తవ్యాన్ని గుర్తించడం
10వ	దేశ ఔన్నత్యాన్ని, కీర్తి ప్రతిష్ఠలను చాటడం

5. ప్రధాన విలువ : లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	వివిధ మతాల గురించి అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	వ్యక్తి సన్మార్గానికి తోడ్పడేదే మతం అని గ్రహించడం
8వ	అన్ని మతాలను గౌరవించడం
9వ	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం
10వ	లౌకికతత్వం-పరమత సహన భావనను కలిగి ఉండడం

6. ప్రధాన విలువ : ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	కుటుంబంలో ప్రజాస్వామ్య విలువలు, నిర్ణయాలపై అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	గ్రామ పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్యం పాత్ర తెలుసుకోవడం - విశ్లేషణ
8వ	హక్కులతో పాటు బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - పాఠశాలలో ప్రజాస్వామిక నిర్ణయాలు
9వ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోవడంలో ప్రజల పాత్ర - పౌర నిర్ణయం
10వ	అవినీతిరహిత సమాజాన్ని నిర్మించడం

3. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల సాధన - వ్యూహాలు

విలువలు బోధిస్తే రావు. విలువలను సందర్భోచితంగా గ్రహించాలని అనుభవజ్ఞులు, విద్యావేత్తలు చెపుతుంటారు. ఆం.ప్ర. రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళిక పరిధి పత్రం కూడా ఈ అభిప్రాయానికే బలం చేకూరుస్తుంది. పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందడానికి వారి కుటుంబం, సమాజం తోడ్పడుతున్నాయి. వీటికి సంబంధించిన వివిధ రకాలైన సన్నివేశాల్లో పాల్గొనడం వల్ల, పరిశీలించడం ద్వారా పిల్లలు సందర్భోచితంగా విలువలను పొందుతున్నారు. సామాజిక కట్టుబాట్లు, నియమాలు మొదలగు వాటిని పిల్లలు ప్రతిచర్యల ద్వారా అర్థం చేసుకోవడం జరుగుతుంది. పిల్లలు బడికి రాకముందే పొందిన అనుభవాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని విలువలు పెంపొందించడానికి వ్యూహాలను రూపొందించారు. విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాలు పెంపొందించడానికి ప్రధానంగా కింది త్రిముఖ వ్యూహాన్ని అమలుపరుస్తున్నారు.. అవి:

(అ) ఉపగమాలు (Approaches)

- 1. సమీకృత పద్ధతి:** పాఠ్య ప్రణాళికను విలువల నేపథ్యంగా రూపొందించడం అనగా పాఠ్య విషయాల కోసం (subjects) పాఠ్య ప్రణాళికను రూపొందించేటప్పుడు విలువలను పెంపొందించేలా అన్ని సబ్జెక్టులలో పాఠ్యాంశాలను ఎంపిక చేయడం, ఆయా పాఠ్యాంశాల బోధన సమయంలో విలువలపై దృష్టి పెట్టడం మొదటి వ్యూహం. ఇందుకనుగుణంగా పాఠాల ఎంపికను చేపట్టారు. పాఠాల నేపథ్యం, స్వభావం, సందర్భాన్ని బట్టి విలువలపై దృష్టి పెడతారు.
- 2. ప్రత్యేకాంశంగా విలువల విద్యను అందించడం:** అన్ని సబ్జెక్టుల వలెనే విలువల విద్యను కూడా ఒక ముఖ్యమైన సబ్జెక్టుగా పరిగణించి, దీని కోసం పాఠ్య ప్రణాళికను కూడా రూపొందించి అమలుపరచడం. ఇందులో భాగంగా పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన విలువలను నిర్ధారించి ఆయా తరగతుల వారీగా ప్రత్యేక వాచకాలు/ కరదీపికలు రూపొందించి అమలు చేయడానికి సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. ఒకటో తరగతి నుండి పదవ తరగతి వరకు తరగతి వారీగా పెంపొందించాల్సిన విలువల ప్రకారం పాఠాలను ఎంపిక చేసి కరదీపికలు రూపొందిస్తున్నారు. వీటికి సంబంధించిన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను నిర్వహించడానికి ప్రత్యేకమైన పీరియట్లను కూడా కేటాయించారు. వీటి వివరాలను విద్యా సంవత్సరంలో అందించే అకడమిక్ క్యాలెండర్లో కూడా పొందుపరిచారు. మిగతా సబ్జెక్టుల లాగా విలువల విద్య గురించి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించి అభ్యాసం కల్పిస్తారు. మూల్యాంకనం చేస్తారు.
- 3. ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం-పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందించడానికి కార్యక్రమాల నిర్వహణ:** పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందేలా చేయడానికి మూడవ వ్యూహంగా పాఠశాలలో వివిధ కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం, వీటిలో పిల్లలు భాగస్వాములయ్యేలా చేయడం. ఉదాహరణకు మానవ హక్కుల దినోత్సవం, శాంతి దినోత్సవం, పర్యావరణ దినోత్సవం వంటివి జరుపుకోవడం, అనాథ ఆశ్రమాలు, వృద్ధాశ్రమాలను సందర్శించడం మొదలగునవి. వీటితోపాటు సేవా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనేలా పిల్లలను ప్రేరేపించడం వంటివి కూడా చేపడతారు. వార్తాపత్రికలు, ప్రసారమాధ్యమాలలో వచ్చిన సాంఘిక దురాచారాల గురించి చర్చల్లో పాల్గొనడం, ప్రకృతి వైపరీత్యాలు సంభవించినపుడు, జాతరలు, ఉత్సవాలు వంటివి నిర్వహించినపుడు సేవలందించడం వంటి కార్యక్రమాలలో కూడా పిల్లలు పాల్గొనేలా చేసి విలువలు పెంపొందించడానికి పాఠశాల కేంద్రంగా కృషి చేస్తారు.

పైన తెలిపిన విధంగా పిల్లల్లో విలువలు, జీవన నైపుణ్యాలు పెంపొందడానికి త్రిముఖ వ్యూహాలను అమలుపరుస్తున్నారు.

(ఆ) ఉపాధ్యాయ విద్య (Teacher Education):

విద్యా వ్యవస్థలో అతి ముఖ్యమైన వారు ఉపాధ్యాయులు. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల గురించి ఒకవైపు వృత్తిలో ఉన్న ఉపాధ్యాయులకు వృత్తంతర శిక్షణల ద్వారా అవగాహన కలిగిస్తూనే మరోవైపు ఉపాధ్యాయ విద్యలో మార్పులకు శ్రీకారంచుడుతున్నారు. మానవ హక్కులు, జీవన నైపుణ్యాలను ఉపాధ్యాయ విద్యలో ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా చేరుస్తారు. అట్లే ఉపాధ్యాయులు తమ విద్యుక్త ధర్మాన్ని విలువలతో నిర్వర్తించి పిల్లలకు ఆదర్శప్రాయంగా ఉండేలా వారిని చైతన్యపరుస్తారు. ఇందుకు అవసరమైన చర్యలను విద్యాశాఖ చేపడుతుంది.

(ఇ) విలువల విద్య - పాఠ్యాంశాలు:

1వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు విలువల విద్యను ఒక సబ్జెక్టుగా అమలుపరుస్తారు. ఇందుకోసం తరగతి వారీగా పాఠ్యాంశాలను ఎంపిక చేశారు. ఒక్కొక్క తరగతికి నిర్దేశించిన విద్యా ప్రమాణాలు వాటికి అనుగుణంగా ప్రధాన విలువలు, దానికి సంబంధించిన భావనలను పెంపొందించడానికి పాఠాలను ఎంపిక చేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాలుగా పురాణ ఇతిహాస కథలు, సాహిత్యం, ప్రముఖుల జీవిత సంఘటనలు, స్ఫూర్తిదాయక సంఘటనలు, ప్రముఖుల జీవిత చరిత్రలు, సందిగ్ధ సన్నివేశ చిత్రణలు, నైతిక విలువలు పెంపొందించే కథలు, గేయాలు, పాటలు, వ్యాసాలు, పద్యాలు మొదలగునవి ఉన్నాయి. వీటితో పాటు వివిధ విషయాల పట్ల చైతన్యం కలిగించే వ్యాసాలు, కథనాలు, వార్తాంశాలు కూడా ఉంటాయి. ఈ పాఠ్యాంశాలు వివిధ ప్రక్రియల్లో ఉంటాయి.

(ఈ) విలువల విద్య - అభ్యాసాలు:

తరగతి వారీగా నిర్దేశించిన వాచకాలలో ప్రతి పాఠానికి పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందించడానికి అవసరమైన అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. ఇవి ప్రధానంగా పిల్లలను ఆలోచింపజేయడానికి, స్వేచ్ఛగా అనుభవాలను వ్యక్తీకరించడానికి, చర్చల్లో పాల్గొనడానికి, సమకాలీన అంశాలను విశ్లేషించడానికి, విలువలను గుర్తించి అన్వయించుకోవడానికి వీలుగా అభ్యాసాలు ఉంటాయి. వీటితోపాటు పిల్లలు ఆయా పాఠ్యాంశాల నేపథ్యంగా ఏదైనా కార్యకలాపంలో పాల్గొనేలా క్షేత్రసందర్భం లేదా నివేదికలు రాయడం లేదా అనుభవాత్మకంగా జరిగింది చెప్పడం, వివిధ సంఘటనలు, సన్నివేశాలు పరిశీలించి చర్చించడం వంటి అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. పిల్లలు తాము చేయాల్సినవి, చేయకూడనివి గుర్తించడం, ప్రాతినిధ్య లేఖలు రాయడం, నినాదాలు రాయడం, చిత్రాలు, కార్టూన్లు గీయడం, వ్యాఖ్యానించడం, ప్రకటనలు తయారు చేయడం, పోస్టర్, కరపత్రాలు వంటివి తయారు చేయడం వంటి కృత్యాత్మక అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. ఈవిధంగా అభ్యాసాలు ప్రధానంగా రెండు రకాలుగా అనగా, ఆలోచింపజేసి అవగాహన కల్పించేవి, ఆచరించి అమలుపరిచేవిగా ఉంటాయి.

(ఉ) విలువల విద్య - బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ:

తరగతి వారీగా కేటాయించిన పీరియడులో విలువల విద్యకు సంబంధించిన పాఠ్యాంశాల గురించి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ జరగాలి. ప్రతి పాఠం కూడా ఏదో ఒక ప్రధాన విలువ, దానికి సంబంధించిన భావనల నేపథ్యంతో కూడి ఉంటుంది. వీటిని నిర్వహించడానికి తరగతి గదిలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ కూడా పిల్లలందరు భాగస్వాములయ్యేలా, స్వేచ్ఛగా పాల్గొనేలా, ప్రశ్నించేలా, ప్రతిచర్యలు జరపడానికి వీలుగా తరగతి గది వాతావరణం ఉండాలి. ఉపాధ్యాయులు పూర్తిగా స్వేచ్ఛాపూరిత వాతావరణంలో పిల్లలను ప్రోత్సహించాలి. బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ సోపానాలను గురించి తెలుసుకుందాం.

- **ఉన్ముఖీకరణ:** సమకాలీన అంశాల ఆధారంగా పిల్లలను ఉన్ముఖీకరణ చేయాలి. పాఠ్యాంశం పట్ల ఆసక్తి కలిగించాలి.
- **మేధోమథనం:** బోధించాల్సిన విలువ లేదా కీలక భావనల గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. నల్లబల్లపై దానికి సంబంధించిన అంశాలు రాయాలి. ఆలోచనలు రేకెత్తించాలి, ప్రాధాన్యతను గుర్తింపజేయాలి.
- **పాఠ్యాంశంపై చర్చ, విలువలను గుర్తింపజేయడం:** కరదీపిక/ వాచకంలోని పాఠ్యాంశం ఆధారంగా చర్చ నిర్వహించాలి. పాఠ్యాంశాన్ని పిల్లలతోనే చదివించి చర్చ నిర్వహించాలి.
- **అభ్యాస ప్రశ్నలపై చర్చ - క్రోడీకరణ:** - పాఠ్యాంశంలో ఇచ్చిన అభ్యాసంలోని ప్రశ్నలపై చర్చ నిర్వహించాలి.
  - దీంట్లోని విలువలను గుర్తింపజేయడం, పిల్లల అనుభవాలను చెప్పించడం, పిల్లల సమాధానాలను క్రోడీకరించడం జరగాలి.
- **ఆచరించేవి/ అమలుపరిచే కార్యకలాపాల నిర్వహణ - ఇంటిపని:** పాఠ్యాంశం ఆధారంగా పిల్లలు ఆచరించేవి లేదా అమలుపరచాల్సిన కార్యకలాపాలను తెలిపి బాధ్యతలను అప్పగించాలి. దీనిని ఇంటిపనిగా ఇవ్వాలి. తర్వాత నిర్వహించే తరగతిలో వీటిని ప్రదర్శింపజేయాలి.

(ఉ) విలువల విద్య - జీవన నైపుణ్యాల మూల్యాంకనం:

పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిలో విలువలు, వైఖరులు, ఆసక్తులు, అభిరుచులు కూడా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలను వివిధ పాఠ్య విషయాలలో మూల్యాంకనం చేసినట్లే విలువలు-జీవన నైపుణ్యాల సాధన గురించి కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాల కింద నిర్దేశించబడిన 5 విద్యా ప్రమాణాలలో ప్రతి ఒక్క విద్యా ప్రమాణానికి 10మార్కులు చొప్పున మొత్తం 50మార్కులు కేటాయించాలి. వీటికి రాత పరీక్ష ఉండదు. ఇది నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనంలో భాగంగా కొనసాగాలి. అయితే వీటిని మూల్యాంకనం చేయడానికి మార్కులు గ్రేడింగ్ రూపంలో పిల్లల ప్రగతిని అంచనా వేయాల్సి ఉంటుంది. ప్రధానంగా పిల్లలు వీటిని అలవర్చుకోవడంలో గాని, అమలుపర్చడంలో గాని, ఆచరించడంలో గాని సంతృప్తికరంగా ఉందా? సాధారణంగా ఉందా? లేక నామమాత్రంగా ఉందా? అనే రీతిలో గుణాత్మకమైన వ్యాఖ్యల ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది. ఇందుకోసం కింది సాధనాలను వినియోగించవచ్చు.

- పిల్లల భాగస్వామ్యం - ప్రతిస్పందనలను పరిశీలించడం
- పిల్లలు రాసిన, ప్రదర్శించిన అంశాలు
- పిల్లలు కార్యకలాపాలపై రూపొందించిన నివేదికలు
- రేటింగ్ స్కేల్
- చెక్లిస్టులు
- అనెక్డోట్లు
- పోర్టుఫోలియోలు మొదలగునవి.

మూల్యాంకనం చేసే వ్యవధి: విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాలలో పిల్లల ప్రగతిని నిరంతరం పరిశీలించడం, అంచనా వేయడం, అందుకనుగుణంగా ఎప్పటికప్పుడు తగు చర్యలు చేపట్టడం జరిగినప్పటికీ ఒక విద్యా సంవత్సరంలో టర్మ్ కు ఒకసారి పిల్లల ప్రగతిని నమోదు చేయాల్సి ఉంటుంది. వీటిని కలుపుకొనే విద్యార్థుల వార్షిక ఫలితాలను నిర్ధారిస్తారు.

‘విద్య’కు విస్తృతమైన అర్థం ఉన్నప్పటికీ ఇది స్వల్ప లక్ష్యాలకే పరిమితమవుతున్నది. పిల్లల్ని మనం బడికి ఎందుకు పంపుతున్నామనే ప్రశ్నకు రెండు రకాల సమాధానాలు వస్తాయి. అందులో మొదటిది సమాధానంగా చదవడం, రాయడం, లెక్కలు చేయడం.... ఇలా వివిధ సబ్జెక్టులను నేర్చుకొని ఉద్యోగం సంపాదించుకొని మంచి జీవితాన్ని గడపడం అని వస్తుంది. రెండో రకం సమాధానం పిల్లలు జ్ఞానాన్ని పొందడం, మంచి పౌరులుగా ఎదగడం, విచక్షణతో కూడిన నిర్ణయాలు గైకొనడం, గొప్ప నడవడిక కలిగి గొప్ప వ్యక్తులుగా తయారవడం, ఒక మనిషిగా తయారవడం, సమాజాభివృద్ధికి కృషి చేయడం వంటివి. పై రెండు సమాధానాలు అంగీకరించినప్పుడే విద్య యొక్క విస్తృత అర్థం మనకు బోధపడుతుంది. వీటిని సాకారం చేయడంలో పాఠశాలలు కీలక పాత్ర పోషించాల్సి ఉంటుంది. ఇందుకోసం విలువల విద్య ఒక ముఖ్య విషయంగా పాఠశాల విద్యలో పాత్ర పోషించాలి.

విలువల విద్య- జీవన నైపుణ్యాలు ఆధారపత్రం, ఆం.ప్ర.

“నీతిమంతులైన తల్లిదండ్రులను మించిన అధ్యాపకులు లేరు.”

4. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక

1వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం.	గేయం/ కథ	చిన్నారి పొన్నారి బాలలం గేయం, పిల్లలను మాట్లాడించడంపై ఉన్న కథలు/ సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఆటపాటల్లో ఆనందం పొందడం.	గేయం/ కృత్యము	పరిచిత అభినయ గేయాలు, పరిచిత ఆటలు.
3.	శీల నిర్మాణం	సత్యమునే పలకడం.	కథ	నాన్నా! పులివచ్చే! లాంటి ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	కలిసి ఉండడం వల్ల ఆనందం కలుగుతుందని గ్రహించడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	తమ పనిని తామే చేసుకోవడం.	కథనం	నిజజీవిత సన్నివేశాలు.
6.	పొదుపు చేయడం	పొదుపు ఎందుకో తెలుసుకోవడం	కథ/ సంఘటన	చీమ-మిడత కథ, పొదుపుకు సంబంధించిన కథలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	మంచి ఆరోగ్యపు అలవాట్లను కలిగి ఉండడం.	గేయం/ సన్నివేశాలు/కథలు	అభినయ గేయం, అలవాట్లకు సంబంధించిన కథలు.
8.	సంస్కృతి- సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించి తెలుసుకోవడం	గేయం/ కథ	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించిన సంఘటనలు, కథలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	మొక్కల పరిరక్షణ అవసరాన్ని గుర్తించడం.	కథ/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	ప్రయత్నించడం ద్వారా ప్రగతి సాధించగలమని తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని కలుగజేసే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	తోటి వారిని సమానంగా చూడడం	కథ/ కథనం	సమానత్వ భావన పెంచే కథలు, కథనాలు
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులకు బాధ కలిగించకుండా ఉండడం, ప్రేమ కలిగి ఉండడం.	కథ/ కథనం	ఇతరుల పట్ల ప్రేమతో మెలిగే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.

2వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	మన చుట్టూ ఉన్న జీవులు స్వేచ్ఛ కలిగి ఉన్నాయని గుర్తించడం.	కథ/ గేయం	జీవుల స్వేచ్ఛను తెలిపే కథలు, గేయాలు, పాటలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	అత్యాశ లేకుండా సంతోషంగా జీవించడం.	కథ	బాతు-బంగారు గుడ్డు వంటి ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	స్నేహం విలువ గుర్తించడం	కథ/ కథనం	స్నేహాన్ని ప్రతిబింబించే జంతువులు, మానవుల కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	పంచుకోవడంలో ఆనందాన్ని గుర్తించడం	కథనం/ సన్నివేశం	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	తమ వస్తువులను జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవడం.	కథ/ కథనం/ సంఘటనలు	వస్తువుల పట్ల జాగ్రత్తను తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు.
6.	పొదుపుచేయడం	వస్తువులను పొదుపుగా వాడుకోవడం	సంఘటన/ సన్నివేశం	నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	దంతాల పరిశుభ్రత గురించి తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం/ గేయం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతకు సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు/ గేయాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	వివిధ వేషధారణల గురించి తెలుసుకోవడం	సంఘటన/కథ	వివిధ సంస్కృతులకు తగిన వేషధారణలకు సంబంధించిన సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, కథలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	చెట్ల ఉపయోగాలను తెలుసుకోవడం, తగిన విధంగా ప్రవర్తించడం.	సంఘటన/ కథ/ కథనం	చెట్ల ఉపయోగాల గురించి తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	క్రమ పద్ధతిలో ఆలోచించడం యొక్క ఆవశ్యకత తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం	క్రమ పద్ధతిలో పనిచేయడాన్ని వివరించే సన్నివేశాలు, కథలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	అందరికీ ఒకే న్యాయం అని గుర్తించడం	సన్నివేశం/ సంఘటన	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	భూతదయ కలిగి ఉండడం.	గేయ కథ	ఇతర ప్రాణుల పట్ల దయ కలిగి ఉండడం అనే భావన తెలిపే కథలు, గేయాలు, గేయకథలు.

3వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఒకరి స్వేచ్ఛ ఇతరులకు ఆటంకం కలిగించకుండా ఉండడం.	సన్నివేశం/ సంఘటన	స్వేచ్ఛ ఇతరులకు ఆటంకం కలిగించరాదని తెలిపే నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	స్వేచ్ఛ వలన సంతోషం కలుగుతుందని చెప్పడం	కథ/ గేయం	స్వేచ్ఛ వలన సంతోషం కలుగుతుందని తెలిపే కథలు/ గేయాలు/ గేయ కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	కృతజ్ఞతాభావం కలిగి ఉండడం.	కథ/ గేయం	చేసిన మేలు మరవకపోవడాన్ని గురించి తెలిపే కథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం	సన్నివేశం/ సంఘటన	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే జీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ఇంటిపనిలో సహాయపడడం.	సన్నివేశం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
6.	పొదుపు చేయడం	నీటిని పొదుపుగా వాడడం.	జీవిత గాథ/ సన్నివేశం	మహనీయుల జీవిత గాథలోని అంశములు/ నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథ/ కథనం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతను తెలిపే కథలు, సంఘటనలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	పెద్దలను గౌరవించడం	దినచర్య	పెద్దలను గౌరవించడం గురించి తెలిపే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను తెలుసుకోవడం- వినియోగించడం	కథనం/ గేయం	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను, వినియోగాన్ని తెలిపే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	నిజాయితీగా అంగీకరించడం.	కథనం/ సంఘటన	చేసిన పని పట్ల, వచ్చిన ఫలితాల పట్ల బాధ్యత వహించాలి వంటి అంశాన్ని తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	అన్యాయాన్ని గుర్తించడం, ప్రశ్నించడం.	సంఘటన/ సన్నివేశం	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ప్రకృతిలోని జీవజాలానికి బాధ కలిగించకుండా ఉండడం.	కథనం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.

4వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఇంట్లో, పాఠశాలలో స్వేచ్ఛగా ప్రశ్నించడం.	కథ	మహానీయుల జీవితాలలోని సంఘటనలు, గాథలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఉన్నదానితో తృప్తి చెందడం	కథ/ గేయం	ఉన్న దానితో తృప్తి చెందినపుడు కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
3.	శీల నిర్మాణం	నిజాయితీ కలిగి ఉండడం.	కథ	నిజాయితీ గురించిన ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	ఇతరుల గొప్పదనాన్ని అభినందించడం	కథ	నిజ జీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పరిసరాల పరిశుభ్రతలో బాధ్యతను గుర్తించడం	లేఖ	పరిసరాల పరిశుభ్రత ఆవశ్యకత తెలిపే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు, లేఖ
6.	పొదుపు చేయడం	ఆహార పదార్థాలను వృధా చేయకుండా ఉండడం.	సంభాషణ	ఆహారపదార్థాల వృధా అరికట్టాలని తెలిపే సంఘటనలు, సంభాషణలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత (చేతులు, గోళ్ళ పరిశుభ్రత)	సంభాషణ/ కథనం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతలో భాగంగా చేతులు, గోళ్ళ పరిశుభ్రత గురించి తెలిపే సంభాషణలు, కథనాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	మాతృ దేవోభవ, పితృ దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	తల్లిదండ్రులను గౌరవించడం గురించి తెలిపే కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	పెరటితోట పెంపకంపై ఆసక్తి కలిగించడం. అందరూ మొక్కలు నాటడం	కథ/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు/ కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	మాటకు, చేతకు సంబంధం కలిగి ఉండాలని తెలుసుకోవడం.	కథనం	మాటలకు, చేతులకు సంబంధం ఉండాలని తెలిపే కథనాలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	సామర్థ్యాలకనుగుణంగా అవకాశాలు పొందడం.	కథనం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులపట్ల దయ, కరుణ కలిగిఉండడం.	కథ	దయ, కరుణ అంశాలను తెలిపే కథలు.

5వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఇంట్లో, బడిలో ఇచ్చిన స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడం వల్ల కలిగే లాభాలు తెలుసుకోవడం.	జీవితచరిత్ర/ సంఘటన	ప్రసిద్ధ వ్యక్తుల జీవిత సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	మంచి నడవడిక వల్ల సంతృప్తి పొందడం.	కథ	మంచి నడవడిక వల్ల కలిగే సంతృప్తిని తెలియజేసే కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	త్యాగ భావనను కలిగి ఉండడం.	జీవితచరిత్ర	త్యాగ భావనను పెంపొందించే ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మాట్లాడడం ఒక కళ	సంఘటన	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పెద్దలపట్ల గౌరవ భావం కలిగిఉండడం, వారు చెప్పినట్లు నడుచుకోవడం.	జీవితచరిత్ర/ సంఘటన	ప్రసిద్ధ వ్యక్తుల జీవితచరిత్రల సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	విద్యుత్ పొదుపుపై అవగాహన కలిగిఉండడం	చర్చ	విద్యుత్ పొదుపు చేయడంపై చర్చ/ సంభాషణలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	అపరిశుభ్ర పరిసరాలు-పర్యవసానాల గురించి అవగాహన కలిగిఉండడం.	వార్తా కథనం	పత్రికలలో వచ్చిన వార్తలు/ ఒక వార్తా కథనం
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ఆచార్య దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	గురువు గొప్పదనాన్ని గౌరవించడం గురించిన కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని తగ్గించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం/ కథనం	ప్లాస్టిక్ వినియోగం నష్టాలపై అవగాహన కలిగించే వ్యాసాలు, పోస్టర్లు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం కలిగి ఉండడం.	కథ	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం గురించి తెలిపే కథలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	న్యాయబద్ధంగా ప్రవర్తించడం పై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథ	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులకు మేలు చేసే పనులు శాంతిని కల్గిస్తాయని అవగాహన చేసుకోవడం.	కథనం	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.

6వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడంపై అవగాహన పొందడం.	కథ/ కథనం/ సంఘటన	స్వేచ్ఛకు సంబంధించిన కథలు, సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఇవ్వడంలో తృప్తి ఉందని తెలుసుకోవడం.	గేయకథ/ గేయం	ఇవ్వడం వల్ల కలిగే సంతృప్తిని తెలియజేసే గేయాలు, కథలు, సంఘటనలు
3.	శీల నిర్మాణం	నిరాడంబరత గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం	కథ	నిరాడంబరత గొప్పదనాన్ని తెలిపే కథలు, సంఘటనలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మానవ సంబంధాలు - జీవించడం ఒక కళ	కథనం/సంఘటన	నిత్యజీవిత సన్నివేశాలు, కథనాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ప్రకృతి వనరుల పరిరక్షణ మన బాధ్యత.	వ్యాసం	ప్రకృతి పరిరక్షణకు సంబంధించిన వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	సమయం విలువైనదని గుర్తించడం, సమయపాలన పాటించడం.	కథ/ కథనం/ వ్యాసం	స్ఫూర్తినిచ్చే కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ఆరోగ్యంగా ఉండడానికి అవసరమైన నైపుణ్యాలు తెలుసుకోవడం.	కథ/ సంఘటన	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, కథలు
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలుపట్ల గౌరవం	అతిథి దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	అతిథులను గౌరవించడానికి సంబంధించిన కథనాలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	నీటిని పొదుపుగా వాడుకోవడం.	కథ	నీటి పరిరక్షణ గురించి తెలిపే కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	దేనిని గుడ్డిగా నమ్మరాదని తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం/ వ్యాసం	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించే వార్తా కథనాలు, వ్యాసాలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	హక్కులను, బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం, కాపాడుకోవడం.	కథనం/ కథ	హక్కుల గురించి తెలిపే కథనాలు, కథలు
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	అహింస పరమ ధర్మమని తెలుసుకోవడం.	సంభాషణ/ కథనం	అహింసకు సంబంధించిన కథనాలు, సంభాషణలు.

13.	శ్రమ విలువ	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవా భావం	వికలాంగులకు సహాయ పడడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	ప్రత్యేక అవసరాలు కలిగిన వారికి చేసే సహాయానికి సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	అందరి పట్ల సోదర భావం, సమానత్వ భావన కలిగిఉండడం.	కథ/ కథనం	సమానత్వ భావన పెంపొందించే కథలు, కథనాలు.
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలను కలిగి ఉండడం.	వ్యాసాలు/కథనం/ సంఘటన	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలకు సంబంధించిన విషయాలు, వ్యాసాలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	వివిధ మతాల గురించి అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం/కథనం/ సంఘటన	మతాలన్నీ ఒక్కటే బోధిస్తాయి అని తెలిపే వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	కుటుంబంలో ప్రజాస్వామ్య విలువలు, ప్రజాస్వామ్య నిర్ణయాలపై అవగాహన.	సంఘటనలు	నిత్యజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.

తియ్యని నీటితో నిండిన నూతుల కంటే ఒక దిగుడుబావి మేలు. ఆ దిగుడు బావులు నూరింటికంటే ఒక యజ్ఞం శ్రేష్ఠమైనది. అటువంటి నూరు యజ్ఞాల కంటే ఒక కొడుకు గొప్ప. అటువంటి నూరుగురు కుమారుల కంటే ఒక్క సత్య వాక్యం మిన్న. వేయి అశ్వమేధ యాగాల ఫలితం ఒక ప్రక్కనూ ఒక్క సత్యాన్ని ఒక ప్రక్కనూ పెట్టి తూచితే గౌరవాన్ని బట్టి సత్యం వైపే మొగ్గు చూపుతుంది. సర్వ తీర్థాలు సేవించినా, వేదాలన్నీ వల్లించినా సత్యంతో సమానం కావు. అన్ని ధర్మాలకూ సత్యమే గొప్పది.

- మహా భారతం, నన్నయ

7వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛపట్ల అవగాహన కలిగి ఉండడం	వార్తాంశము	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛ గురించిన వార్తాంశాలు, కథనాలు, కథనాలు, వ్యాసాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు తృప్తిని పొందగలమని తెలుసుకోవడం	కథ	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు కలిగే తృప్తిని తెలియజేయు ప్రాచీన కథలు, కథనాలు
3.	శీల నిర్మాణం	సహన గుణాన్ని అలవర్చుకోవడం, కృతజ్ఞతా భావాన్ని కలిగి ఉండడం	కథ / కథనం / సంఘటన	సహనగుణాన్ని పెంపొందించే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు, కృతజ్ఞతా భావానికి సంబంధించిన కథలు,
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మావన సంబంధ మూలాలు - మంచి అనుకూల వైఖరులు కలిగి ఉండడం	కథ / కథనం / సన్నివేశాలు	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పాఠశాల అభివృద్ధిలో విద్యార్థులుగా బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - రోడ్డు నియమాలను పాటించడం	సంభాషణ / కథనం	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
6.	పొదుపు చేయడం	రేపటికోసం పొదుపు చేయడంపై అవగాహన పొందడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	మంచి ఆరోగ్యానికి వ్యాయామం, ఆటలు దోహదపడతాయని తెలుసుకోవడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ప్రకృతి పట్ల ఆరాధన భావం పెంచుకోవడం- భారతీయ ప్రాచీన శాస్త్ర విజ్ఞానం	కథలు/ వ్యాసాలు	భారతీయ ప్రాచీన విజ్ఞానానికి సంబంధించిన కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	కాలుష్య నివారణ గురించి అవగాహన పొందడం.	వ్యాసం/సంఘటన/ వార్తాంశం	కాలుష్య నివారణ అవసరాన్ని తెలిపే వార్తాంశాలు, వ్యాసాలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	మార్పును అంగీకరించడం, దృఢంగా నమ్మడం.	వార్తాంశం / కథనం	శాస్త్రీయ దృక్పథం పెంచే వార్తాంశాలు, కథనాలు
11.	న్యాయం, సత్యం	సమానన్యాయం పొందడం, చట్టప్రకారం ప్రశ్నించడం.	కథ	న్యాయభావనను పెంపొందించే కథలు

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇరుగుపొరుగు వారితో ప్రేమగా వ్యవహరించడం.	కథ	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
13.	శ్రమ విలువ	రైతుల శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	రైతుల శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవాభావం	వృద్ధులకు సహాయ పడడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	వృద్ధులకు చేసే సహాయానికి సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	సహానుభూతితో వ్యవహరించడం, అసమానతలు తొలగించడం	కథ	సమానత్వ భావన పెంచే కథలు
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశభక్తుల జీవిత గాధల నుండి స్ఫూర్తిని పొందడం	సంఘటన / వార్తాంశం	దేశభక్తుల నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం	వ్యక్తి సన్మార్గానికి తోడ్పడేదే మతం అని గ్రహించడం.	ప్రసంగం	ప్రముఖ వ్యక్తుల జీవిత సంఘటనలు, ప్రసంగాలు, వ్యాసాలు
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	గ్రామ పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్యం పాత్ర తెలుసుకోవడం.	ఇంటర్వ్యూ / సంభాషణ / సంఘటన	ప్రజాస్వామ్య అవసరం తెలిపే సంఘటనలు, సంభాషణలు

ధర్మమే మనిషికి అత్యవసరమైనది. ఇతర ప్రాణులకు లేని విశేషం అది. అది ఉన్నప్పుడే మనిషి తనను, సమాజాన్ని, ఇతర ప్రాణుల్ని, ప్రకృతిని, విశ్వాన్ని, సమస్తాన్ని రక్షించగలుగుతాడు. ధర్మం అనేది లేకపోతే పై వేటికి రక్షణ లేదు. కాబట్టి ప్రతి వారు ఆ ధర్మం అంటే ఏమిటో తెలుసుకోవాలి. భారతదేశం, భారతీయ సంస్కృతి అంతటా ధర్మం పునాదిగా అన్ని క్రియాకలాపాలు, వ్యవస్థలు ఏర్పడ్డాయి.

- వేదాలు

8వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వాతంత్ర్యం యొక్క విలువను, ఆవశ్యకతను గుర్తించడం.	కథ	స్వాతంత్ర్యం విలువను చెప్పే ప్రాచీన గాథలు, చారిత్రక కథలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	అత్యాశ, దురాశ వినాశనానికి హేతువని గ్రహించడం.	కథ/ సంఘటన	అత్యాశ, దురాశ వినాశనానికి హేతువని తెలిపే కథలు, సంఘటనలు.
3.	శీల నిర్మాణం	క్షమా గుణాన్ని కలిగి ఉండడం, నిజాయితీని కలిగి ఉండడం.	కథ/ సంఘటన	చారిత్రక, ఇతిహాస కథలు, నిజజీవిత సంఘటనలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	ఆలోచనా నైపుణ్యాలు పెంచుకోవడం.	కథ / సంఘటన సంఘటనలు	సహేతుకంగా ఆలోచించడం (సమస్య పరిష్కారం)
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ప్రకృతి వైపరీత్యాలు వాటిల్లినప్పుడు ప్రతిస్పందించడం.	వ్యాసం	ప్రకృతివైపరీత్యాల గురించి వ్యాసాలు, వార్తాంశాలు సృజనాత్మక ఆలోచనలు, తార్కిక ఆలోచనలకు చెందిన సంఘటనలు, కథలు, సన్నివేశాలు, వ్యాసాలు
6.	పొదుపు చేయడం	ఇంధన వనరుల పొదుపుపై అవగాహన పొందడం.	ఆత్మకథ / వ్యాసం	ఇంధనవనరుల పొదుపు గురించిన వ్యాసాలు, ఆత్మకథలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	పోషకాహార విలువలు కలిగిన ఆహారం, నీరు తీసుకోవడం ఆరోగ్యానికి అవసరమని గుర్తించడం.	కథనం	ఆహారం, నీరు అవసరం తెలిపే కథనాలు, వ్యాసాలు
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ఆచారాలు, వాటి శాస్త్రీయతను అవగాహన చేసుకోవడం	కథనం / కథ	ఆచారాలు వాటి శాస్త్రీయత తెలిపే కథనాలు, వ్యాసాలు (కథనం)
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణకు తోడ్పడడం	వృద్ధాల పునర్వినియోగంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం / కథనం/ సంఘటన	వృద్ధాలను పునర్వినియోగించడంపై వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	కార్యకారణ సంబంధాలను తెలుసుకోవడం.	కథ	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించే కథలు
11.	న్యాయం, సత్యం	తాము జీవిస్తూ ఇతరులు జీవించేలా చూడడం.	వార్తాంశం / సంఘటన	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, ఏకపాత్రాభినయాలు

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ప్రకృతిని ఆస్వాదించడం, అభినందించడం నాశనంచేయకుండా చూడడం.	ఆత్మకథ / ఏకపాత్రాభినయం	ప్రకృతి గురించి ఆత్మకథలు, ఏకపాత్రాభినయాలు
13.	శ్రమ విలువ	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవా భావం	సమాజానికి సేవ చేయడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	సమాజ సేవకు సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	వివక్షత ఉండకూడదని గ్రహించడం	కథ / వ్యాసం	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు, వ్యాసాలు, నిజ జీవిత సంఘటనలు
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశ సంస్కృతి గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం	వ్యాసం/ కథనాలు	చారిత్రక సంఘటనలు, కథలు, వ్యాసాలు
17.	లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం	అన్ని మతాలను గౌరవించడం	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	హక్కులతోపాటు బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం	హక్కులు, బాధ్యతల గురించిన వార్తాంశాలు, కథనాలు

ఏ ఒక్క సద్గుణాన్ని అలవరచుకొంటే ఇతర సద్గుణములు యావత్తు తమంతట తాముగా వచ్చి మనల్ని వరిస్తాయో ఆ సద్గుణమే 'ఆత్మీయత' ఏకాత్మ భావన. ఈ లోకంలో అందరూ ఆత్మ స్వరూపులే. పరమేశ్వర స్వరూపులే అనే భావంతో వ్యవహరించటమే ఏకాత్మ భావన.

- ఉపనిషత్తులు

9వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛ గురించి ప్రశ్నించడం.	సంఘటన/కథనం	నిజజీవిత సంఘటనలు, కథనాలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	కోరికలే దుఃఖానికి మూలమని తెలుసుకోవడం.	వ్యాసం/ కథనం	కోరికలే దుఃఖానికి మూలమని తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
3.	శీల నిర్మాణం	ధైర్య సాహసాలు ప్రదర్శించడం, స్నేహ భావం కలిగి ఉండడం	సంఘటన/ కథ	నిజజీవిత సంఘటనలు, సాహస బాలల గాథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	స్వీయ అవగాహన, మన శక్తి సామర్థ్యాలు గుర్తించడం, లక్ష్యం కలిగిఉండడం.	కథ/ కథానిక	నిజజీవిత సంఘటనలు, ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	సామాజిక ఆస్తుల పరిరక్షణ - మన బాధ్యత అని గుర్తించడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	పొదుపుగా మాట్లాడడం, వ్యర్థమైన మాటలు మాట్లాడకుండా ఉండడం.	పద్యాలు/ కథ/ సంఘటన	మాటల పొదుపు గురించి తెలిపే పద్యాలు, కథలు, సంఘటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ఆహారపదార్థాలలో పోషక విలువలను కాపాడుకోవడం.	వ్యాసం	ఆహారపదార్థాలు, పోషక విలువల గురించిన వ్యాసాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	భారతీయ కుటుంబ విలువలను గౌరవించడం.	ప్రత్యేక కథనం	కుటుంబ వ్యవస్థ గొప్పదనం తెలియజేసే వ్యాసాలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	సాంకేతిక విప్లవం వల్ల పర్యావరణానికి కలుగుతున్న హాని తెలుసుకోవడం.	సంఘటన/ వార్తాంశం/వ్యాసం	సాంకేతిక విప్లవం పరిణామాల గురించిన వ్యాసాలు, వార్తాంశాలు, సంఘటనలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	జీవవైవిధ్యం పట్ల స్పృహ కలిగిఉండడం.	ఆత్మకథ/ కథనం	జీవవైవిధ్యంపై వచ్చిన కథనాలు, వ్యాసాలు
11.	న్యాయం, సత్యం	న్యాయపోరాటంతో ప్రగతి సాధించడం.	వార్తాంశం/వ్యాసం	వాస్తవ కథనాలు, వార్తాంశాలు, వ్యాసాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	హింసాత్మక ప్రవృత్తి నష్టాన్ని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం/ సంఘటన	వార్తా కథనాలు, నిజజీవిత సంఘటనలు.

13.	శ్రమ విలువ	ఏ పని చేసే వారైనా గొప్ప వారేనని గ్రహించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	పనేదైనా, పనిచేసే వారంతా గొప్పవారేనని గ్రహించే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు, కథలు
14.	సేవా భావం	వివిధ రకాల సేవలను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	వివిధ రకాల సేవలను తెలియజేయు విషయాలు, కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	స్త్రీ విద్య ఆవశ్యకతను గుర్తించడం	కథలు/ వ్యాసం/ కథానికలు/ సంఘటనలు	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
16.	జాతీయ భావన- దేశభక్తి	దేశం పట్ల తమ కర్తవ్యాన్ని గుర్తించడం, తాను నిర్వర్తించడం.	కథలు/ వ్యాసాలు సంఘటనలు	దేశం పట్ల తమ చేయవల్సిన కర్తవ్యాన్ని తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు, చారిత్రక అంశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం	కథలు/ సంఘటనలు	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోవడంలో ప్రజల పాత్ర	కథనం/ వార్తాంశం/వ్యాసం	ప్రజాస్వామ్యం-ప్రజల పాత్ర పై వార్తా కథనాలు, వ్యాసాలు

మహాత్మాగాంధీ గారి 'సత్యశోధన' నుంచి (www.mkgandhi.in)

'నేనా ధర్మం, ప్రేమ భావం ఎక్కడబడితే అక్కడ వుట్టుకురావడానికి వుట్టగొడుగులేం కాదు. అవి లోపలి నుంచి పొంగుకు రావాలి. అందుకు, సాధన అవసరం' వస్తువుకూ ప్రత్యేకమైన విలువ ఉండదు. దాని మీద మనకున్న వ్యామోహాన్ని బట్టి ఆ విలువ ఏర్పడుతుంది. వ్యామోహ తీవ్రతను బట్టి పెరుగుతుంది, తగ్గుతుంది' 'భగవద్గీత ఓ ధార్మిక నిఘంటువు. పదాల అర్థం తెలుసుకోవడానికి నిఘంటువును చూసినట్టే, ఆచరణకు సంబంధించిన కష్టాలూ కొరుకుడు పడని సమస్యలూ వచ్చినపుడు గీత ద్వారా పరిష్కరించుకోవచ్చు.'

'ఎవరికి ఎలాంటి ఆలోచన కలుగుతుందో, అలాంటి ఫలితమే లభిస్తుంది'

'ఎక్కడ ఉదారత, ఓర్పు, సత్యం ఉంటాయో అక్కడ... భేదాభిప్రాయాల వల్ల ఏమాత్రం చెడు జరగదు. ఎంతోకొంత మంచే జరుగుతుంది'

ఇతరులు చేసిన ఏనుగంత తప్పును ఆవగింజంత చిన్నదిగా చూడు. నువ్వు చేసిన చిన్న తప్పును కూడా కొండంత తప్పుగా భావించు'

మనసు నిండా కరుణను నింపుకోవడం, అతి చిన్న ప్రాణికి కూడా హాని కలగకుండా జాగ్రత్తపడటం అహింసా పూజారి లక్షణాలు'

10వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛను కాపాడడంలో తమ బాధ్యతను తెలుసుకోవడం.	సంఘటన/కథనం/వ్యాసం	నిజజీవిత సంఘటనలు, వ్యాసాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఇతరుల నుండి ఆశించడం అశాంతిని, అసంతృప్తిని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం	వ్యాసం/ కథనం/ చర్చ	ఇతరుల నుండి ఆశించడం వల్ల అశాంతి, అసంతృప్తి కలుగుతాయని తెలిపే సంఘటనలు, కథనాలు.
3.	శీల నిర్మాణం	ఆత్మ విశ్వాసాన్ని కలిగిఉండడం- మానవత్వాన్ని ప్రదర్శించడం	కథ/ సంఘటన	యదార్థ గాథలు, సంఘటనలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	భావోద్వేగ నైపుణ్యాలు- ఒత్తిడిని అధిగమించడం, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం	కథ	నిజ జీవిత సంఘటనలు, జాతక కథలు, చారిత్రక కథలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	దేశవారసత్వ సంపదను కాపాడడం.	యాత్రా కథనం	ప్రముఖ వ్యక్తుల జీవిత చరిత్రలోని అంశాలు, యాత్రా కథనాలు.
6.	పొదుపు చేయడం	ఆడంబరాలకు, వస్తు వ్యామోహానికి దూరంగా ఉండడం.	పోస్టరు/ ప్రకటన	వాస్తవ కథనాలు, సమీక్షలు, రిపోర్టుల ఆధారంగా ప్రకటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ప్రాథమిక వైద్యంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథనం/ వ్యాసం	ప్రాథమిక వైద్యం గురించిన కథనాలు, వ్యాసాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	వసుధైక కుటుంబ భావనలు కలిగిఉండడం.	సంఘటన/కథనం	యదార్థ సంఘటనలు, వాస్తవ గాథలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	జీవవైవిధ్యం సమతుల్యత కాపాడడం	వార్తాంశం/ కథనం	జీవవైవిధ్యం, సమతుల్యతపై వార్తాంశాలు, కథనాలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	విజ్ఞానశాస్త్రానికి సామాజిక బాధ్యత ఉంటుందని గుర్తించడం.	కథనం/ వ్యాసం/ కథ	విజ్ఞానశాస్త్రం, సామాజిక బాధ్యతపై కథనాలు, వ్యాసాలు, కథలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	చట్టాల గురించి కనీస పరిజ్ఞానం కలిగి ఉండడం.	కథనం/ వ్యాసం/ అభిప్రాయ వ్యక్తీకరణ	చట్టాల గురించిన కనీస పరిజ్ఞానం తెలియజేసే వ్యాసాలు, కథనాలు, అభిప్రాయాలు.

12.	శాంతి/కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	శాంతి, దయ, కరుణ వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు తెలుసుకోవడం.	కథ/ వ్యాసం	శాంతి, దయ, కరుణల గురించి తెలిపే కథలు, వ్యాసాలు.
13.	శ్రమ విలువ	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని గుర్తించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని తెలిపే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు
14.	సేవా భావం	మహనీయుల సేవలను గుర్తించి సేవా దృక్పథాన్ని అలవర్చుకోవడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	మహనీయుల సేవలను తెలియజేయు కథలు, జీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం	స్త్రీలపట్ల గౌరవ భావం కలిగి ఉండడం.	వ్యాసం/ కథ/ ఆర్థికల్	స్త్రీలను గౌరవించడం గురించిన చారిత్రక గాథలు, వ్యాసాలు, ఆర్థికల్స్
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశ ఔన్నత్యాన్ని కీర్తి, ప్రతిష్ఠలను చాటడం	సంఘటన/వ్యాసం/ కథనం	యదార్థ సంఘటనలు, మహనీయుల జీవిత సంఘటనలు, వ్యాసాలు, కథనాలు.
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	లౌకికతత్వం-పరమత సహన భావనను కలిగిఉండడం	సంఘటన/జీవిత కథ	మహనీయుల జీవిత కథలు, యదార్థ సంఘటనలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోగలగడం, అవినీతిరహిత సమాజాన్ని నిర్మించడం	కథనం/ వ్యాసం	ప్రజాస్వామ్య విలువలు పెంచే కథనాలు, వ్యాసాలు.

కులము కులమటంచు కలహించుటెందుకు
మానవత్వమొకటే మంచి కులము
జలము క్షీరములకు కులమేదో తెలియదు
తెలుసుకుంటే నిజము తెలియు కృష్ణ

- కృష్ణ శతకం

మంచి మాటలాడు మదిని చల్లబరచు
బుద్ధిననుసరించి బువ్వదొరకు
చేసుకున్నవార్కి చేసుకున్నంతరా
కాలధర్మ మిదియె కలియుగాన

- కాలధర్మ శతకం

మానవతను పెంచి మననము చేయుచు,
సత్యధర్మ నిష్ఠ నిత్యమనెడి,
ప్రగతి కోరు జనుల పరమాత్మలనవచ్చు
సమ్మోట పలుకులలో సారమిదియె

- సమ్మోట పలుకులు

నైతికాభివృద్ధి అంటే ఇది చేయాలి. ఇది చేయగూడదని చెప్పడం కాదు. ఏది ఒప్పో, ఏది నరైనదో, ఏది ఉత్తమమైనదో, ఏది అనుసరణీయమో, ఏది దయగలదో, ఏది సామాన్య ప్రజానీకానికి మేలు చేస్తుందో పిల్లలకు తెలియజెప్పడానికి అవసరమైన మార్గాలను రూపొందించుకోవాలి. వీటిని రూపొందించుకోవడంలో వైయక్తిక, సామాజిక విలువలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

పిల్లలు చూసిన, విన్న అన్ని అంశాలను అర్థం చేసుకోగల్గుతారు. కాని చెప్పినదానికి చేసిన దానికి మధ్య గల వైరుధ్యాలను మాత్రం తరచుగా గుర్తించలేరు. ఇళ్లలో పిల్లలకెదురయ్యే అనంగీకార స్థితి వారిని తీవ్రంగా ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది ఇంటిలోని పెద్దల ఎడ శాశ్వత అసంతృప్తిని కనబరుచుటకు ఒక్కో పర్యాయం కారణమవుతుంది. ఆ కారణాన తల్లిదండ్రులు, పెద్దలతోగల సంబంధాలు దెబ్బతింటాయి. ఇది పిల్లల్లో అపారమైన భయానికి, విషాదానికి కారణమవుతుంది. చిన్నతనంలోనే కలిగిన ఈ అనుభవాలు పిల్లలు పెద్దయ్యాక వారిలో కలహశీలతను, ఎదురుతిరిగే తత్వాన్ని పెంపొందిస్తాయి. ఇందుకోసం తల్లిదండ్రులను, ఉపాధ్యాయులను విద్యావిషయక ఉద్దేశంతో ఒకే వేదికపైకి తీసుకొనిరావాలి.

మన పూర్వకాలపు ఉపాధ్యాయులు, ఉత్తమ ఉపాధ్యాయులు కథలు, చారిత్రకాంశాలు అధ్యాత్మిక భావనకు సామాజిక సందేశానికి తగినవిగా భావించారు. ఉపాధ్యాయులు పిల్లల్లో ఆత్మ విశ్వాసాన్ని నెలకొల్పాలి. వారిని ఏ రకంగానూ (మాటల ద్వారా, చేష్టల ద్వారా) బాధించకూడదు.

విలువల బోధనకంటే తరచుగా ఆశిస్తున్న ప్రవర్తనలను అలవర్చుకునేలా చేయాలి. కేవలం మాటకు మాత్రమే పరిమితంకాక అర్థవంతమైన చర్చలను ప్రారంభించి పిల్లల అనుభూతులను, ప్రతిస్పందనలను కనుగొని నైతికత నుండి దూరమవుతున్న వారి ప్రవర్తనలను సరిచేయవచ్చు. మానవచేష్టలు, ప్రవర్తనల్లోని సంక్లిష్టతలు, మంచిచెడ్డలను లోతుగా చర్చించి కనుగొనుటకు, అర్థం చేసుకోవడానికి పిల్లలను ప్రోత్సహించాలి.

పిల్లలకు శాంతి సంబంధిత విలువలను పాఠ్యాంశాలతో జోడించి బోధించడం ద్వారా వారు శాంతి ఆవశ్యకతను గుర్తించగలుగుతారు. ధనాత్మక అనుభూతులను, విలువలను ప్రతిబింబించే అనుభవాలను పాఠాల్లోని భావనల ఆధారంగా పిల్లలకు వివరించవచ్చు. అంతేగాక ఇతర పాఠాల్లో దాగియున్న శాంతి విలువలను వెలికితీయమని, వాటిని అర్థం చేయించవచ్చు. ప్రశ్నించడం, కథలు చెప్పడం, చారిత్రక క్రమాలను తెల్పడం, ఆటలాడించడం, ప్రయోగాలు, చర్చలు చేయడం వివరణలు చెప్పడం ద్వారా శాంతి విలువలను పెంపొందించవచ్చు. అంతేగాక ఉదాహరణలను, సామ్యాలను, రూపకాలాంకారాలను, పాత్ర పోషణను బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల్లో ఉపయోగించి లబ్ధి పొందవచ్చు. విలువల బోధన ఆచరణ వైయక్తిక పరిధుల నుండి సమాజంలోకి ధనాత్మక దృక్పథాలను తీసుకొనివెళ్ళాలి. వీటిని ప్రాపంచిక పరిణామాల దృష్టిలో కూడా అర్థం చేసుకోవాలి. శాంతి దృక్పథాన్ని తనలో రంగరించుకున్న ఉపాధ్యాయుడు శాంతి పరిమళాలను పంచి, వాటిని తమ తరగతి బోధనలో ప్రతిబింబింజేస్తాడు. ఉపాధ్యాయ విద్యా కార్యక్రమాల్లో శాంతివిద్య ఒక ఐచ్ఛిక అధ్యయనాంశంగా చేర్చాలి కూడా.

విద్యా ప్రణాళిక పిల్లల పరిసరాలలో చెలరేగుతున్న హింసా వాతావరణాన్ని, దాని ప్రభావాన్ని చెరిపివేయడానికి మార్గాలను అన్వేషించాలి. అట్లే ప్రసార మాధ్యమాల ద్వారా ప్రసారమవుతున్న హింసా భావనల వ్యాప్తిని నివారించడానికి కృషి చేయాలి. పిల్లలు అర్థవంతమైన, నీతిదాయకమైన, శాంతియుత జీవనాన్ని గడపడానికి అవసరమైన పరిసరాలను సృజించాలి. విద్య విలువలకు మరింత ఊతమివ్వాలి. పిల్లల మాటలు, చేతలు శాంతియుతం కావాలి. హింసకు బదులుగా అహింసను, శాంతిని అలవర్చుకోవాలి. పిల్లలు శాంతి కాముకులుగా, శాంతి ప్రియులుగా, శాంతి స్థాపకులుగా, శాంతిని అనుభవించేవారుగా మారాలి.

- జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం, 2005